

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

ЗВЯЗДА

22 мая 1991 г. СЕРАДА

Газета выдаецца са жніўня 1917 года

Орган Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР

№ 98 (21626)

Цана 10 кап.

Ці адыдзем ад бездані?

З сесіі Вярхоўнага Савета БССР

Сесія Вярхоўнага Савета БССР, аб адкрыцці якой так многа гаварылі стачкомы, учора пачала сваю работу. Грамадства, наэлектрызаванае красавіцкім процістаяннем, прыціхла. Кожны з нас спадзяецца, што выбраннікі народа праявяць мудрасць і мужнасць, каб не перанесці ў залу пасяджэнняў тэмпературу вуліцы, жорсткія фармулёўкі яе патрабаванняў. Так, голас вуліцы, заводскіх гудкоў трэба чуць, улічваць пры прыняцці рашэнняў, але толькі чорны або белы—не тыя колеры, якія цалкам адлюстроўваюць усю палітру нашага складанага жыцця. Перад пачаткам сесіі мы размаўлялі з дэпутатамі, і многія падкрэслівалі: так, ёсць небяспека, што замест разважнага і адказнага абмеркавання праблем вываду грамадства з крызісу, сесію захлісне стыхія мітынгу. І хоць спробы народнага дэпутата С. А. Антончыка дабіцца выступлення на сесіі прадстаўнікоў стачкома не атрымалі падтрымкі, як паказаў далейшы ход падзей, гэтыя апасенні былі не дарэмнымі.

Ва ўступным слове ад імя Прэзідыума Старшыня Вярхоўнага Савета БССР М. І. Дземянцей даў кароткую характарыстыку сучаснага становішча ў рэспубліцы. Яно няпростае. Працягваецца спад у эканоміцы, крызіс ахоплівае ўсё новыя і новыя сферы, нарастае напружанасць у грамадстве. Вывад: без палітычнай стабільнасці вырашэнне архіцяжкіх праблем немагчымае. Была надзея на дыялог з усімі зацікаўленымі ў стабілізацыі абстаноўкі сіламі, але гэтыя надзеі не апраўдаліся. Многія дзяржаўныя, савецкія і гаспадарчыя структуры аказаліся не ў стане авалодаць сітуацыяй. І калі Вярхоўны Савет не здолее прапанаваць народу шляхі выхаду з крызісу, рэспубліку чакаюць надзвычай цяжкія выпрабаванні.

Самыя гарачыя спрэчкі разгарнуліся вакол парадку дня сесіі. Першы намеснік Старшыні Вярхоўнага Савета БССР С. С. Шушкевіч прапанаваў чатыры блокі пытанняў, якія павінны быць разгледжаны: палітычныя, эканамічныя, сацыяльныя, культурныя. Такая канцэпцыя Прэзідыума. Усяго ў парадку сесіі набралася ажно 34 пункты. Ёсць тут і глабальныя праблемы, і тыя, што носяць лакальны характар.

Іншую канцэпцыю прапанавала дэпутацкая апазіцыя БНФ. Яна таксама ідзе ад агульнага да прыватнага, але гэта агульнае вылучаецца па іншых мерках. На думку лідэра апазіцыі З. С. Пазняка, ні камуністычны Вярхоўны Савет, ні камуністычны Савет Міністраў не могуць карэнным чынам паўплываць на сітуацыю, бо сваім нізкапаклонствам перад Масквой і КПСС толькі пагоршылі становішча. Таму, маўляў, уся іх дзейнасць звядзецца да імкнення «мадэрнізаваць прагнілую адміністрацыйную сістэму», а не прынясе радыкальных змен. Канцэпцыя апазіцыі — ад палітыкі да эканомікі, а больш канкрэтна: наданне Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай ССР статуса канстытуцыйнага закона; дэпартызацыя праваахоўных органаў, прадпрыемстваў і арганізацый; новы закон аб выбарах; фарміраванне пераходнага ўрада на кааліцыйнай аснове; раздзяржаўленне, прыватызацыя і развіццё эканомікі; пытанні аб войску і аб грамадзянстве Беларусі. Сем пытанняў. Дадаткова — адстаўка Прэзідыума Вярхоўнага Савета.

Нічога нечаканага, як бачым, няма. Яшчэ раз пацвярджаецца: апаненты добра ведаюць адзін аднаго, твар у твар. Думаецца, што абедзвюм канцэпцыям усё ж бракуе разважлівасці і цвярозай ацэнкі становішча. Калі першая мае на мэце «прагнаць» за параўнальна кароткі час сесіі безліч найскладанейшых пытанняў, што, несумненна, адаб'ецца на грунтоўнасці рашэнняў, то другая прапануе ўсё спачатку рэзка паламаць, што таксама не лепшы варыянт у гранічна вострай абстаноўцы.

Звярнула на сябе ўвагу і рэзкая антыкамуністычная накіраванасць прапаноў апазіцыі, спробы звесці ўвесь комплекс праблем толькі да пытанняў палітычнага ладу і адказнасці партыі.

Вось тут і пачаўся на сесіі той мітынг, калі прамоўцы слухаюць толькі сябе. Эмоцыі і агульныя абвінавачванні пераважылі разумны сэнс. Сілавы націск — не лепшы аргумент у спрэчцы.

Дададзім: некаторыя дэпутаты ў сваіх выступленнях адзначалі, што такі пачатак сесіі быў запраграміраваны дрэннай падрыхтоўкай да яе Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

У канчатковым выніку дэпутаты пераважнай большасцю галасоў прынялі за аснову парадак дня, прапанаваны Прэзідыумам Вярхоўнага Савета БССР як больш прымальны і ўзважаны.

А на плошчы ў гэты час сабраліся прадстаўнікі стачкомаў горада Мінска, а таксама група шахцёраў з Салігорска. На палотнішчах іх патрабаванні, у асноўным палітычныя. У размове заявілі: калі яны не будуць уключаны ў парадак дня, то пачнецца ўсеагульная палітычная стачка.

Няўжо і сапраўды наша рэспубліка будзе кінута ў бездань хаосу і канфрантацыі?

Л. РЫЖАНКОВА,
М. МІХАЕВІЧ.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ і Я. ПЯСЕЦКАГА.

ГАЛОЎНАЯ КАШТОЎНАСЦЬ— ЖЫЦЦЁ ЧАЛАВЕКА

Выступленне Старшыні Вярхоўнага Савета БССР М. І. ДЗЕМЯНЦЕЯ на IV сесіі Вярхоўнага Савета БССР дванаццатага склікання 21 мая 1991 года

Паважаныя народныя дэпутаты, выбаршчыкі рэспублікі!

Перабудова, якая распачата ў краіне ў 1985 годзе і шырока расчыніла дзверы для абнаўлення сацыялізму, натыкнулася на адсутнасць канструктыўных разумных мер, праграм, метадаў, што садзейнічалі б паступальнаму руху наперад, паляпшэнню жыцця людзей.

Ніхто не адмаўляе аб'ектыўнай неабходнасці набалелых перамен. Аднак фарсіраванне рэфармісцкіх мэт без палітычнай стабільнасці выклікала цэлы рад адмоўных вынікаў.

Абвешчаны курс на моцную сацыяльную палітыку буксуе, адбываецца рэзкае зніжэнне вытворчасці, паралізаваны спажывецкі рынак, нарастае дэфіцыт амаль усіх відаў тавараў і прадуктаў харчавання. Рост цэн прыводзіць да зніжэння жыццёвага ўзроўню асноўнай масы працоўных.

Нашы людзі, раней упэўненыя ў тым, што дзяржава забяспечыць іх работай, бясплатнай адукацыяй, усімі іншымі гарантаванымі Канстытуцыяй правамі, абароніць іх спакой, баяцца страціць усё гэта. Акрамя таго, становішча нашага народа ў многім ускладняецца чарнобыльскай катастрофай.

У гэтай сітуацыі была добрая надзея на нашу чалавечую салідарнасць, згуртаванне нацыі, супрацоўніцтва і канструктыўны дыялог з усімі партыямі, грамадскімі аб'яднаннямі, якіх ужо зарэгістравана ў рэспубліцы каля 80, на сумесны пошук шляхоў выратавання Айчыны. Але гэтага не адбылося. Канфрантацыя палітычных плыней, наадварот, нарастае.

Выстаўляюцца крайнія палітычныя патрабаванні, пераважаюць эгаістычныя інтарэсы і дзеянні, якія пераходзяць ад эмацыянальнага да ультыматыўнага ўзроўню адносін з законнымі дзяржаўнымі органамі і апанентамі. Усё гэта прывяло да сацыяльнага выбуху, якога раней рэспубліка не ведала.

Узнікае пытанне: ці не парушана ў нас сувязь з тымі, чые інтарэсы мы прадстаўляем? Яго трэба адрасаваць і самай масавай арганізацыі рабочых — прафсаюзам, і дзяржаўным органам кіравання, і народным дэпутатам усіх узроўняў, а таксама грамадскім структурам.

У нас не склаўся механізм рэгулярных кантактаў з народам. Таму мы не заўсёды дакладна сабе ўяўляем думкі людзей па асноўных праблемах грамадска-палітычнага жыцця, не паспяваем рэагаваць на яго падзеі, не аказваем уплыву на працэсы барацьбы за масы, за ўладу.

У выніку толькі ў гэтым годзе ад стачак і забастовак Беларусь страціла 120 мільёнаў рублёў, у тым ліку ў г. Мінску — каля 80 мільёнаў рублёў. Паявіўся прэцэдэнт сілавога націску на адміністрацыю прадпрыемстваў і грамадскія арганізацыі і разбурэння даверу да іх.

Вось чаму па самых строгіх мерках мы павінны ацаніць дзеянні ўсіх дзяржаўных і грамадскіх інстытутаў, якія маюць да гэтага дачыненне. Не здымаючы з сябе адказнасці, хачу сказаць, што як з боку ўрада, так і органаў улады ўсіх узроўняў не было прынята неабходных мер па папярэджанню сітуацыі. Хоць, з другога боку, усё прадугледзець было складана, таму што працэс разгортваўся без належнага аналізу і прагнозу.

Такое яго развіццё павінен быў прадбачыць у першую чаргу ўрад і з улікам вопыту нашых суседзяў адпаведным чынам падрыхтаваць падведамныя органы. На жаль, гэта не было зроблена. У выніку сітуацыя стала некіруемай. Запазняліся распрацоўваемыя меры, што значна зніжала іх эфектыўнасць.

Ацэнку ўсяму гэтаму даў на сваіх пасяджэннях Прэзідыум Вярхоўнага Савета. Ён абавязаў урад рэспублікі актывізаваць работу па рэалізацыі праграмы пераходу да рыначнай эканомікі, забеспячэнню сацыяльнай абароны грамадзян.

Былі папярэджаны аб няпоўнай службовай адпаведнасці намеснікі Старшыні Савета Міністраў і міністры, якія маюць адносіны да рэформы цэн.

Крытычнай ацэнкі заслугоўвае і работа Прэзідыума Вярхоўнага Савета, яго камісій, якія да гэтага часу не дабіліся зладжанай каардынацыі работы са структурнымі падраздзяленнямі Савета Міністраў.

У той жа час Прэзідыум Вярхоўнага Савета і ўрад рэспублікі па ходу падзей выпраўлялі дапушчаны фармалізм у рэформе цэн, рэагавалі на запыты і прапановы працоўных, якія выстаўляліся на мітынгах і стачках. Быў прыняты цэлы рад адпаведных нарматыўных дакументаў. Па сутнасці, амаль усе эканамічныя патрабаванні забастовачных камітэтаў былі задаволены.

Вядома, прынятых мер пакуль што недастаткова. Работа ў гэтым напрамку працягваецца. Мы ўсяляк спрабуем уцягнуць у яе і працоўныя калектывы, прафсаюзы, іншыя палітычныя сілы і рухі.

Аднак узаемаразумення, імкнення да згоды з асобнымі з іх і некаторымі актывістамі стачкомаў пакуль што не знаходзім.

Ствараецца ўражанне, што ў рэспубліцы сфарміравалася пэўная група людзей, для якіх падтрыманне ў грамадстве абстаноўкі сацыяльнай і палітычнай напружанасці стала ледзь ці не галоўнай мэтай. І для дасягнення яе, як гаворыцца, усе сродкі добрыя. У тым ліку і поўнае грэбаванне існуючымі законамі.

Мы заўсёды прыслухоўваліся і будзем прыслухоўвацца да голасу народа на плошчах. Але Вярхоўны Савет чуе і тую велізарную частку працоўнага народа, якая штодзённа выпрабляе мяса, малако, хлеб, тавары народнага спажывання, забяспечвае перавозку людзей і народнагаспадарчых грузаў.

Мы з вамі не можам быць свабоднымі ад адказнасці перад безабароннасцю ўступаючых у жыццё пакаленняў, дзяцей і моладзі. Нас хвалюе таксама лёс пенсіянераў і інвалідаў, якія, бадай, больш за ўсіх пакутуюць ад забастовак.

Улічваючы, што за патрабаваннямі стачкомаў, удзельнікаў мітынгаў і забастовак стаіць воля многіх людзей, Прэзідыум выходзіць сёння з прапановай да Вярхоўнага Савета разгледзець усе гэтыя патрабаванні ў камісіях і на сесіі Вярхоўнага Савета БССР наступным чынам:

— па эканамічных пытаннях —уносяць прапановы старшыні камісій таварышы Козік, Кулічкоў, Унучка, Леўчык, Сасноў, Булахаў, Гаркун;

— аб прыярытэтным сацыяльна-эканамічным развіцці сельскай гаспадаркі — старшыні камісій таварышы Гаркун, Козік, Унучка;

— аб увядзенні прыватнай уласнасці на зямлю — старшыні камісій таварышы Гаркун, Леўчык, Булахаў;

— па пытанню аб дэпартызацыі дзяржаўных прадпрыемстваў і арганізацый — старшыні камісій таварышы Булахаў, Кулічкоў, Капытоў:

— аб дэпалітызацыі праваахоўных органаў — старшыні камісій таварышы Грыб, Булахаў, Леўчык;

— аб уласнасці КПСС — КПБ — старшыні камісій таварышы Каратчэня, Козік, Булахаў;

— аб праходжанні асобамі, прызванымі ва Узброеныя Сілы СССР, воінскай службы на тэрыторыі Беларускай ССР — старшыні камісій таварышы Грыб, Булахаў, Курдзюкоў.

Не магу не сказаць аб патрабаванні адстаўкі Вярхоўнага Савета рэспублікі. Давайце паглядзім, якія ж ёсць падставы для таго, каб настайваць на роспуску вышэйшага органа ўлады?

Як вы ведаеце, цяперашні састаў нашага Вярхоўнага Савета быў выбраны ў строгай адпаведнасці з Канстытуцыяй БССР і Законам аб выбарах народных дэпутатаў рэспублікі. На 360 дэпутацкіх мандатаў тады прэтэндавала 1.546 кандыдатаў. Гэта значыць, што ў сярэднім кожны цяперашні народны выбраннік перамог больш чатырох канкурэнтаў. І кожны з іх з поўным правам прадстаўляе інтарэсы ў сярэднім 20—26 тысяч выбаршчыкаў.

Іншая справа, што якасць і эфектыўнасць работы дэпутатаў можа выклікаць у выбаршчыкаў пачуццё нездаволенасці. Тут, безумоўна, адбіваюцца недахват вопыту парламенцкай работы і яўны дэфіцыт высокакваліфікаваных спецыялістаў у галіне заканатворчасці, і празмерныя суб'ектыўныя палітычныя амбіцыі пэўнай часткі дэпутатаў.

Тым не менш за мінулы год работы прыняты 153 новыя законы. А ўсяго разгледжана больш як 200 пытанняў, звязаных з прававым рэгуляваннем новых эканамічных адносін, удасканаленнем нашай палітычнай сістэмы, сацыяльнай абаронай насельніцтва ад вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, з пераходам да рынку.

Ведаем мы і тое, што праграмы і законы толькі тады чаго-небудзь вартыя, калі яны ажыццяўляюцца, калі ў грамадстве створана спрыяльная для гэтага абстаноўка. Сёння ў нас гэтага не хапае.

За апошні час у рэспубліцы адбыўся прыкметны адрыў заканадаўчай дзейнасці ад прававой свядомасці некаторай часткі працоўных. І цяпер гэты працэс асабліва прагрэсіруе. Гэта значыць, што пакет законаў, прыняты цяперашнім саставам Вярхоўнага Савета, застаўся дзесьці за межамі ўспрымання вялікай групы людзей.

Важная роля ў прававым выхаванні грамадзян належыць праваахоўным органам рэспублікі, прафсаюзам. На жаль, іх работа пакуль што не аказвае належнага пазітыўнага ўздзеяння на сітуацыю ў грамадстве. Мы разумеем, што ва ўмовах агульнай нестабільнасці суд, пракуратура, органы дзяржаўнай бяспекі і ўнутраных спраў знаходзяцца ў складанай сітуацыі. І ўсё ж трэба выходзіць са стану прававога нігілізму і бескультур'я, чаго крайне патрабуе і крымінагенная абстаноўка.

Толькі за 4 месяцы бягучага года ў рэспубліцы ўчынена каля 25 тысяч злачынстваў, што на 13,8 працэнта больш, чым за такі ж перыяд у мінулым годзе. Нашы людзі жывуць у пастаяннай трывозе за сваю бяспеку і бяспеку дзяцей. І ў іх для гэтага ёсць усе падставы.

Давайце яшчэ раз успомнім красавіцкія забастоўкі. Пры вялікіх людскіх натоўпах, у атмасферы наэлектрызаванасці, эмацыянальнай напружанасці праходзілі мітынгі на плошчы Леніна. У такіх умовах дастаткова аднаго неасцярожнага слова, каб абстаноўка стала некіруемай. Да якіх цяжкіх вынікаў могуць прывесці правакацыйныя заклікі, вам тлумачыць не трэба. У апошнія гады прыкладаў у нашай краіне больш чым дастаткова. Варожасць ужо забрала не адну сотню жыццяў. Толькі ў 1990 годзе загінулі 782 чалавекі і паранена 3.617.

З боку праваахоўных органаў рэспублікі не дадзена своечасовая ацэнка блакіраванню транспартных камунікацый на Аршанскім чыгуначным вузле і іншым незаконным дзеянням, якія робяць замах на нармальную работу транспарту, а таксама на бяспеку работнікаў многіх прадпрыемстваў і жыццё грамадзян.

Дык ці не пара пераходзіць ад запэўніванняў забяспечыць парадак да штодзённай прафесіянальнай работы па выкананню дзеючых законаў, без гэтага ўся наша дзейнасць у Вярхоўным Савеце і на месцах па развіццю дэмакратыі і прававой дзяржавы страчвае ўсякі сэнс.

З усяго, што адбылося ў рэспубліцы ў красавіку, нам трэба атрымаць самыя сур'ёзныя ўрокі. Адзін з іх заключаецца ў тым, што мы павінны быць гранічна прадбачлівымі пры ажыццяўленні тых або іншых эканамічных праграм.

Безумоўна, працэс пераходу да рыначных адносін будзе ісці вельмі хваравіта. Выхад бачыцца іменна ў росце вытворчасці. Калі не забяспечым парадку тут, значыць, не атрымаем грошай для кампенсацый і індэксацый. А гэта выкліча новыя канфлікты.

Размаўляючы з людзьмі, простымі працаўнікамі, я адчуў у іх настроях нейкую бязвыхаднасць. Многія з іх лічаць, што мы зайшлі ў тупік, з якога выхаду няма.

Я не стаў бы драматызаваць сітуацыю і хачу выкласці пазіцыю Прэзідыума Вярхоўнага Савета аб шляхах нармалізацыі абстаноўкі.

Першаасновай выхаду з крызісу з'яўляецца, на наш погляд, стабілізацыя грамадска-палітычнай сітуацыі ў рэспубліцы, паўсюднае ўмацаванне дысцыпліны і забеспячэнне канстытуцыйнага парадку.

Саветы як законна выбраныя органы народаўладдзя павінны кіраваць дэмакратычным працэсам, дабівацца зладжанай работы ўсіх грамадскіх сіл у вырашэнні такіх надзённых праблем, як прадукты харчавання, жыллё, тавары народнага спажывання, культура, барацьба са злачыннасцю.

Неабходна дасягнуць разумення канчатковых мэт рэформ: яны павінны быць прасякнуты не толькі перажываннямі аб уласным дабрабыце, але і клопатамі аб Айчыне, працвітанні грамадства, яго эканамічным, сацыяльным і маральным здароўі, дабры і справядлівасці.

Мы рашуча адхіляем паразітызм і ўтрыманства, адстойваем усе сацыяльныя заваёвы працоўных. Любым пераўтварэнням у эканоміцы павінны папярэднічаць меры сацыяльных гарантый працоўным і ўсім слаям насельніцтва, якія жывуць на зарплату, пенсію або дапамогі.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

«Барыня» для бізнесменаў

Ні даволі значныя ў плане камерцыйнай інфармацыі аб'явы, ні самыя змястоўныя (іх, дарэчы, было няшмат) выступленні вядомых у дзелавых колах эканамістаў і банкаўскіх работнікаў не выклікалі столькі ажыўлення сярод удзельнікаў мінскай міжнароднай сустрэчы прадпрымальнікаў «Новы бізнес у СССР», як спосаб прэзентацыі вырабаў Маладзечанскай фабрыкі музычных інструментаў. Па сігналу свайго дырэктара, настройшчык Мікалай Лазоўскі шырока расцягнуў мяхі гармоніка, што зіхацеў перламутрам, і пад скляпеннямі рэспубліканскага Палаца культуры прафсаюзаў разлілася вясёлая мелодыя. Хоць у скокі пускайся.

Ідзём да рынку

А потым пасыпаліся пытанні: «Якая на фабрыцы эканамічная сітуацыя?», «Наколькі значныя аб'ём і асартымент выпускаемай прадукцыі?», «Якім чынам робіцца разлік з заказчыкамі па дагаворах?» І тут маладзечанцы праявілі сябе дыпламатамі. Калі большасць іх папярэднікаў упор рабілі, хоць і тактоўна, на валюту, дык маладзечанцы адказвалі проста і разважна: «Хто гатоў разлічвацца валютай — загадзя дзякуем. Але і ад рубля не адмовімся — гэта таксама грошы...»

Гавораць, добры пачатак — палавіна поспеху. Ужо ў перапынку тоўпіўся народ каля экспазіцыі выстаўленых імі ўзораў. І трэба сказаць, тут было на што паглядзець. У прыватнасці, прыцягвала ўвагу музычная шкатулка. Акрамя высокага класа гармонікаў «Беларусь», калектыў фабрыкі прадставіў на прэзентацыю спецыяльна распрацаваную мадэль акардэона «Крыжачок», з якім можа справіцца 4—5-гадовы акампаніятар і які дазваляе выконваць любыя музычныя творы. І гэта ўжо, вядома, не цацка.

Але музычныя інструменты — як дзіцячыя, так і дарослыя,— гэта зразумела. А вось здзівілі маладзечанцы... наборам для ваннага пакоя.

Прадпрымальнікі, прадпрымальнасць... Гэтыя словы падыходзяць да ўсіх удзельнікаў міжнароднай дзелавой сустрэчы «Новы бізнес у СССР»— да тых, хто прадстаўляў Бабруйскую швейную фабрыку, гомельскі «Вымяральнік», прадпрыемствы Ніжняга Ноўгарада і Куйбышава, італьянскую, афганскую і іншыя замежныя фірмы. На тры дні, з 17 па 19 мая, ім былі аддадзены кабінеты і залы рэспубліканскага Палаца культуры прафсаюзаў. Гэта сустрэча сабрала прадстаўнікоў амаль 200 прадпрыемстваў, фірм, міністэрстваў, банкаў і кааператываў.

Арганізатарамі ж яе выступілі Навукова-прамысловы саюз СССР, Савецкі фонд развіцця і падтрымкі малых прадпрыемстваў, Федэрацыя таварыстваў спажыўцоў СССР, Мінгарсавет, а таксама асацыяцыя «Гарант», «Інтэрінформ» і «Мікабанк», якія мелі на ўвазе прапаганду і падтрымку новых форм гаспадарання. Адпаведнай была і праграма, якая прадугледжвала правядзенне дзелавых сустрэч, дыскусій і кансультацый, спецыялізаванага семінара па праблемах павышэння эфектыўнасці прадпрымальніцкай дзейнасці і работу бізнес-клубаў па інтарэсах, а таксама прэзентацыю савецкіх і замежных фірм, выстаўку ўзораў іх прадукцыі.

Гэта сустрэча стала яшчэ адным крокам на шляху да рынку і, бясспрэчна, пайшла на карысць яе ўдзельнікам — напэўна, галоўным яе вынікам можна назваць устанаўленне паміж імі кантактаў. А новым людзям, якія прыходзяць у нашу эканоміку, такія кантакты вельмі неабходныя.

М. КАМЯК.

ЧАС ПАДПІСАННЯ У ДРУК: ПА ГРАФІКУ 21.05, НУМАР ПАДПІСАНЫ У 21.05.

Закон Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік

Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы

Аварыя на Чарнобыльскай АЭС 26 красавіка 1986 года выклікала буйнейшую па маштабах радыеактыўнага забруджвання біясферы экалагічную катастрофу, стала агульнанародным бедствам, што закранула лёсы мільёнаў людзей, якія пражываюць на велізарных тэрыторыях.

Узніклі новыя сацыяльныя і эканамічныя ўмовы ў раёнах, дзе сфарміраваліся зоны павышанага радыеактыўнага забруджвання ў выніку аварыі, асобае становішча для грамадзян, якія вымушаны эвакуіравацца або перасяліцца з забруджаных радыенуклідамі тэрыторый ці працягваюць на іх пражываць, працаваць і праходзіць воінскую службу, а таксама для грамадзян, якія прымалі ўдзел у ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай аварыі.

Раздзел I. Агульныя палажэнні

Артыкул 1. Мэты і задачы Закона

Гэты Закон накіраваны на абарону правоў і інтарэсаў грамадзян СССР, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы, удзельнічалі ў ліквідацыі аварыі на Чарнобыльскай АЭС і яе вынікаў, аказаліся ў зоне ўплыву неспрыяльных фактараў, што ўзніклі ў выніку гэтай аварыі, эвакуіраваных або выехаўшых на новае месца пражывання з радыеактыўна забруджаных тэрыторый, і іншых катэгорый грамадзян, вызначаных гэтым Законам.

Закон рэгулюе рэжым тэрыторыі, што падверглася радыеактыўнаму забруджванню ў выніку гэтай катастрофы, умовы пражывання і медыцынскага абслугоўвання насельніцтва, ажыццяўлення гаспадарчай, навукова-даследчай і іншай дзейнасці на гэтай тэрыторыі.

Артыкул 2. Заканадаўства Саюза ССР аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы

Адносіны, звязаныя з сацыяльнай абаронай грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы, рэгулююцца гэтым Законам і выдаваемымі ў адпаведнасці з ім іншымі актамі заканадаўства СССР, а таксама заканадаўчымі актамі рэспублік.

Артыкул 3. Права грамадзян на пакрыццё ўрону, атрыманне кампенсацый і льгот

Грамадзяне СССР маюць права на пакрыццё ўрону, нанесенага іх здароўю і маёмасці ў выніку чарнобыльскай катастрофы, ільготнае медыцынскае абслугоўванне, атрыманне кампенсацый і льгот за пражыванне і работу на забруджанай радыеактыўнымі рэчывамі тэрыторыі, ва ўмовах дзеяння неспрыяльных фактараў, выкліканых гэтай катастрофай.

Замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства, якія прымалі ўдзел у ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, маюць права на пакрыццё ўрону, нанесенага на тэрыторыі СССР іх здароўю і маёмасці, а таксама на іншыя кампенсацыі і льготы ў адпаведнасці з заканадаўствам Саюза ССР.

Рэалізацыя правоў грамадзян, устаноўленых гэтым артыкулам, гарантуецца дзяржавай.

Артыкул 4. Устанаўленне кампенсацый і льгот

Гэтым Законам устанаўліваюцца асноўныя віды і памеры грашовых кампенсацый і льгот, прадастаўляемыя грамадзянам, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы.

Размеры грашовых і іншых кампенсацый і льгот, не ўстаноўленыя ў гэтым Законе, вызначаюцца ўрадам СССР, калі не агаворана іншае.

Саюзныя рэспублікі, тэрыторыі якіх падвергліся радыеактыўнаму забруджванню ў выніку ўказанай аварыі, могуць устанаўліваць дадатковыя кампенсацыі і льготы за кошт рэспубліканскага бюджэту і іншых сродкаў.

Артыкул 5. Асноўныя палажэнні канцэпцыі пражывання насельніцтва ў раёнах, што пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы

Гэты Закон у частцы, якая вызначае ўмовы пражывання насельніцтва на тэрыторыі, што падверглася радыеактыўнаму забруджванню ў выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС, грунтуецца на распрацаваных Акадэміяй навук СССР сумесна з рэспубліканскімі акадэміямі навук палажэннях канцэпцыі пражывання насельніцтва ў раёнах, што пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС:

1) Асноўным паказчыкам для прыняцця рашэнняў аб неабходнасці правядзення ахоўных мерапрыемстваў, а таксама пакрыцця ўрону з'яўляецца ўзровень дозы апраменьвання насельніцтва, выкліканага радыеактыўнасцю ў выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС;

2) Дапушчальным і не патрабуючым якіх-небудзь умяшанняў з'яўляецца дадатковае перавышэнне (над узроўнем прыроднага і тэхнагеннага радыяцыйнага фону для данай мясцовасці) апраменьвання насельніцтва ад радыеактыўных выпаданняў у выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС, якое дае ў 1991 годзе і ў наступныя гады сярэднегадавую эфектыўную эквівалентную дозу, што не перавышае 1 мілізіверт (0,1 бэра);

3) Ахоўныя мерапрыемствы (контрмеры) праводзяцца пры дадатковым перавышэнні (над узроўнем прыроднага і тэхнагеннага радыяцыйнага фону для данай мясцовасці) апраменьвання насельніцтва ад радыеактыўных выпаданняў у выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС у 1991 годзе і ў наступныя гады больш 1 мілізіверта (0,1 бэра) ў год.

Комплекс ахоўных мерапрыемстваў павінен быць накіраваны на пастаяннае зніжэнне дозавай нагрузкі (у тым ліку за кошт зніжэння забруджання прадуктаў харчавання) пры адначасовым аслабленні абмежаванняў, якія парушаюць прывычны ўклад жыцця. Аптымізацыя дасягнення гэтых мэт праводзіцца з улікам умоў неперавышэння сярэдняй эфектыўнай эквівалентнай дозы апраменьвання насельніцтва да ўзроўню 5 мілізіверт (0,5 бэра) у 1991 годзе з максімальна магчымым, апраўданым эканамічнымі і сацыяльнымі фактарамі зніжэннем гэтага гранічнага ўзроўню аж да 1 мілізіверта (0,1 бэра) у год;

4) Неабходна завяршыць абавязковае адсяленне з населеных пунктаў, указаных у дзяржаўнай саюзна-рэспубліканскай праграме неадкладных мер на 1990—1992 гады па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС;

5) Чалавек, які пражывае на забруджанай радыенуклідамі тэрыторыі, мае права на падставе прадстаўляемай яму аб'ектыўнай інфармацыі аб радыяцыйнай абстаноўцы, дозах апраменьвання і магчымых іх выніках для здароўя самастойна прымаць рашэнне аб далейшым пражыванні на данай тэрыторыі або перасяленні на іншае месца пражывання.

Раздзел II. Рэжым тэрыторыі, што падверглася радыеактыўнаму забруджванню ў выніку чарнобыльскай катастрофы

Артыкул 6. Зоны радыеактыўнага забруджвання

Дзеянне гэтага Закона распаўсюджваецца на тэрыторыі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР, што падвергліся забруджванню навакольнага асяроддзя радыеактыўнымі рэчывамі ў выніку чарнобыльскай катастрофы, якія падраздзяляюцца на наступныя зоны:

зона адчужэння;

зона адсялення;

зона пражывання з правядзеннем ахоўных мерапрыемстваў, накіраваных на зніжэнне апраменьвання насельніцтва, і правам грамадзян на атрыманне кампенсацый пры іх добраахвотным адсяленні з гэтай зоны (у далейшым называецца — зона пражывання з правам на адсяленне);

зона пражывання з ільготным сацыяльна - эканамічным статусам.

Межы ўказаных зон устанаўліваюцца і, у залежнасці ад радыяцыйнай абстаноўкі, а таксама з улікам іншых фактараў, пераглядаюцца не радзей чым адзін раз у тры гады ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР па ўзгадненню з органамі, упаўнаважанымі ўрадам СССР.

Прававы рэжым тэрыторый, якія падвергліся радыеактыўнаму забруджванню ў выніку чарнобыльскай катастрофы, устанаўліваецца гэтым Законам і заканадаўствам РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР.

Артыкул 7. Зона адчужэння

Зона адчужэння (называлася ў 1986—1987 гадах 30-кіламетровай зонай, а з 1988 года да прыняцця гэтага Закона — зонай адсялення) — тэрыторыі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР, з якіх у адпаведнасці з нормамі радыяцыйнай бяспекі ў 1986 годзе насельніцтва было эвакуіравана.

У зоне адчужэння забараняецца пастаяннае пражыванне насельніцтва, абмяжоўваецца гаспадарчая дзейнасць і прыродакарыстанне. Віды гаспадарчай дзейнасці і прыродакарыстання, парадак іх ажыццяўлення ўстанаўліваюцца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР сумесна з урадам СССР.

Эксплуатацыю Чарнобыльскай АЭС і звязаную з ёй гаспадарчую дзейнасць, а таксама правядзенне работ па вываду энергаблокаў гэтай станцыі з эксплуатацыі ажыццяўляе орган, упаўнаважаны ўрадам СССР, у тэрміны, узгодненыя паміж урадамі СССР і Украінскай ССР.

Артыкул 8. Зона адсялення

Зона адсялення — тэрыторыі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР за межамі зоны адчужэння, на якіх шчыльнасць забруджвання глеб цэзіем-137 складае звыш 15 кюры/кв. км, або стронцыем-90 — вышэй 3 кюры/кв. км, або плутоніем-239, 240 — вышэй 0,1 кюры/кв. км. На тэрыторыях гэтай зоны, на якіх шчыльнасць забруджвання глеб цэзіем складае звыш 40 кюры/кв. км, а таксама са шчыльнасцю забруджвання глеб цэзіем 15—40 кюры/кв. км, дзе сярэднегадавая эфектыўная эквівалентная доза апраменьвання насельніцтва ад радыеактыўных выпадзенняў у выніку Чарнобыльскай катастрофы можа перавысіць 5 мілізіверт (0,5 бэра), насельніцтва падлягае абавязковаму адсяленню. На астатніх тэрыторыях зоны адсялення жыхары, якія прынялі рашэнне аб перасяленні на іншае месца пражывання, або пражываюць на гэтых тэрыторыях, маюць права на атрыманне кампенсацый і льгот, устаноўленых гэтым Законам.

З улікам ландшафтных і геахімічных асаблівасцей тэрыторый, якія падвергліся радыеактыўнаму забруджванню ў выніку Чарнобыльскай катастрофы, у тым ліку наяўнасці тэрыторый з глебамі, што характарызуюцца высокім пераходам радыенуклідаў, урадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР могуць быць уключаны ў зоны адсялення тэрыторыі з больш нізкімі ўзроўнямі радыеактыўнага забруджвання, на якіх сярэднегадавая эфектыўная эквівалентная доза апраменьвання насельніцтва ад радыеактыўных выпадзенняў у выніку Чарнобыльскай катастрофы можа перавысіць 5 мілізіверт (0,5 бэра).

У зоне забяспечваецца абавязковы кантроль за станам здароўя насельніцтва, ажыццяўляюцца ахоўныя мерапрыемствы, накіраваныя на зніжэнне ўзроўню апраменьвання, і інфармаванне праз сродкі масавай інфармацыі.

Рэжым пражывання ў зоне адсялення і парадак гаспадарчага выкарыстання яе тэрыторыі вызначаецца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР сумесна з урадам СССР.

Артыкул 9. Зона пражывання з правам на адсяленне

Зона пражывання з правам на адсяленне — тэрыторыі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР за межамі зон адчужэння і адсялення з шчыльнасцю забруджвання глеб цэзіем-137 ад 5 да 15 кюры/кв. км.

Грамадзяне, якія пражываюць у населеных пунктах, у якіх сярэднегадавая эфектыўная эквівалентная доза апраменьвання насельніцтва перавышае 1 мілізіверт (0,1 бэра), і якія прынялі рашэнне аб выездзе на новае месца пражывання, маюць права на кампенсацыі і льготы, устаноўленыя гэтым Законам.

З улікам ландшафтных і геахімічных асаблівасцей тэрыторый, якія падвергліся радыеактыўнаму забруджванню ў выніку Чарнобыльскай катастрофы, урадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР могуць быць уключаны ў гэтыя зоны тэрыторыі з больш нізкімі ўзроўнямі радыеактыўнага забруджвання, дзе сярэднегадавая эфектыўная доза апраменьвання насельніцтва ад радыеактыўных выпадзенняў перавышае 1 мілізіверт (0,1 бэра).

Дадатковыя крытэрыі на вызначэнне межаў гэтай зоны ў залежнасці ад забруджвання іншымі радыенуклідамі (акрамя цэзію-137) устанаўліваюцца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР сумесна з урадам СССР.

У зоне забяспечваецца абавязковы рэгулярны медыцынскі кантроль за станам здароўя насельніцтва і ажыццяўляюцца ахоўныя мерапрыемствы, накіраваныя на зніжэнне ўзроўню апраменьвання.

Рэжым пражывання ў гэтай зоне, парадак гаспадарчага выкарыстання яе тэрыторыі вызначаюцца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР сумесна з урадам СССР.

Артыкул 10. Зона пражывання з ільготным сацыяльна-эканамічным статусам

Зона пражывання з ільготным сацыяльна-эканамічным статусам — тэрыторыя РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР за межамі зон адчужэння, адсялення і пражывання з правам на адсяленне з шчыльнасцю забруджвання глеб цэзіем-137 ад 1 да 5 кюры/кв. км. На гэтай тэрыторыі сярэднегадавая эфектыўная эквівалентная доза апраменьвання насельніцтва не павінна перавышаць 1 мілізіверт (0,1 бэра).

Дадатковыя крытэрыі на вызначэнне межаў гэтай зоны ў залежнасці ад забруджвання іншымі радыенуклідамі (акрамя цэзію-137) устанаўліваюцца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР сумесна з урадам СССР.

Ва ўказанай зоне ажыццяўляецца перыядычны радыяцыйны кантроль і медыцынскі кантроль за станам здароўя насельніцтва.

Артыкул 11. Экалагічнае аздараўленне тэрыторыі, што падверглася радыеактыўнаму забруджванню

На тэрыторыях, што падвергліся радыеактыўнаму забруджванню ў выніку Чарнобыльскай катастрофы, ажыццяўляецца комплекс экалагічных, санітарна-гігіенічных, праўных і іншых мерапрыемстваў, накіраваных на аздараўленне прыроднага асяроддзя, навуковыя даследаванні, кантроль за станам прыроднага асяроддзя.

Арганізацыя і забеспячэнне ажыццяўлення мерапрыемстваў на ўказаных тэрыторыях ажыццяўляюцца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР па ўзгадненню з урадам СССР.

Раздзел III. Статус грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы

Артыкул 12. Катэгорыі грамадзян

Да грамадзян, пацярпелых у выніку чарнобыльскай катастрофы, на якіх распаўсюджваецца дзеянне гэтага Закона, адносяцца:

1) Асобы, якія захварэлі і перанеслі прамянёвую хваробу, выкліканую наступствамі катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, а таксама якія сталі інвалідамі, у адносінах да якіх устаноўлена прычынная сувязь узнікшых захворванняў з чарнобыльскай катастрофай, у тым ліку:

а) асобы (у тым ліку часова накіраваныя або камандзіраваныя), якія прымалі ўдзел у ліквідацыі вынікаў катастрофы ў межах зоны адчужэння або занятыя на эксплуатацыі або іншых работах на Чарнобыльскай АЭС;

б) ваеннаслужачыя*, асобы начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў, якія праходзілі (праходзяць) службу ў зоне адчужэння;

в) ваеннаслужачыя запасу, прызваныя на спецыяльныя зборы і прыцягнутыя да выканання работ у зоне адчужэння па ліквідацыі вынікаў аварыі;

г) асобы, эвакуіраваныя (выехаўшыя ў добраахвотным парадку) з зоны адчужэння, зоны адсялення і зоны пражывання з правам на адсяленне пасля 26 красавіка 1986 года з зоны адсялення і з зоны пражывання з правам на адсяленне;

2) Асобы (у тым ліку часова накіраваныя або камандзіраваныя), якія прымалі ў 1986—1987 гадах удзел у работах па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС у межах зоны адчужэння або занятыя ў гэты перыяд на эксплуатацыі або іншых работах на Чарнобыльскай АЭС, а таксама ваеннаслужачыя і ваеннаслужачыя запасу, прызваныя на спецыяльныя зборы і прыцягнутыя ў гэты перыяд да выканання работ, звязаных з ліквідацыяй вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, незалежна ад месца дыслакацыі і выконваемых работ, а таксама асобы начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў, якія праходзілі (праходзяць) у 1986—1987 гадах службу ў зоне адчужэння;

3) Асобы (у тым ліку часова накіраваныя або камандзіраваныя), якія прымалі ў 1988—1989 гадах удзел у работах па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС у межах зоны адчужэння або занятыя ў гэты перыяд на эксплуатацыі або іншых работах на Чарнобыльскай АЭС, а таксама ваеннаслужачыя і ваеннаслужачыя запасу, прызваныя на спецыяльныя зборы і прыцягнутыя ў гэты перыяд да выканання работ, звязаных з ліквідацыяй вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, незалежна ад месца дыслакацыі і выконваемых работ, а таксама асобы начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў, якія праходзілі (праходзяць) у 1988—1989 гадах службу ў зоне адчужэння;

4) Асобы, занятыя на эксплуатацыі Чарнобыльскай АЭС і на работах у зоне адчужэння;

5) Асобы, эвакуіраваныя (выехаўшыя ў добраахвотным парадку) ў 1986 годзе з зоны адчужэння або пераселеныя (перасяляемыя), а таксама выехаўшыя ў добраахвотным парадку з зоны адсялення ў 1986 годзе і ў наступныя гады, уключаючы дзяцей, якія на дзень эвакуацыі знаходзіліся ва ўнутрывантробным стане;

6) Асобы, якія пражываюць (працуюць) у населеных пунктах на тэрыторыі зоны пражывання з правам на адсяленне;

7) Асобы, якія пражываюць (працуюць) у населеных пунктах на тэрыторыі зоны пражывання з ільготным сацыяльна-эканамічным статусам;

8) Асобы, якія пражываюць (працуюць) у зоне адсялення;

9) Асобы, якія выехалі ў добраахвотным парадку на новае месца жыхарства з зоны пражывання з правам на адсяленне пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС;

10) Ваеннаслужачыя і асобы начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў, якія праходзяць (праходзілі) ваенную службу (службу) у зоне адсялення, зоне пражывання з правам на адсяленне і ў зоне пражывання з ільготным сацыяльна - эканамічным статусам.

Артыкул 13. Кампенсацыі і льготы асобам, якія захварэлі і перанеслі прамянёвую хваробу, і інвалідам

Асобы, указаныя ў пункце 1 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на:

1) Бясплатнае набыццё лякарстваў (па рэцэптах урачоў), бясплатнае штогадовае забеспячэнне санаторна-курортным лячэннем або атрыманне грашовай кампенсацыі ў размеры сярэдняга кошту пуцёўкі, бясплатны праезд на транспарце (за выключэннем таксі) ад месца пражывання да месца лячэння, дыспансернага, амбулаторнага або клінічнага абследавання і назад;

2) Бясплатны выраб і рамонт зубных пратэзаў (за выключэннем пратэзаў з каштоўных металаў);

3) Выплату дапамогі па часовай непрацаздольнасці ў размеры 100 працэнтаў заработнай платы незалежна ад бесперапыннага стажу работы;

4) Выплату працуючым інвалідам дапамогі па часовай непрацаздольнасці да 4 месяцаў запар або да 5 месяцаў у каляндарным годзе;

5) Забеспячэнне жылой плошчай на працягу года з дня падачы заявы пры ўмове прызнання іх маючымі патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў, а таксама на дадатковую жылую плошчу ў выглядзе асобнага пакоя;

6) Аплату займаемай жылой плошчы (у межах норм, прадугледжаных дзеючым заканадаўствам), у тым ліку сумесна з пражываючымі членамі сем'яў, у размеры 50 працэнтаў кватэрнай платы, вылічанай па стаўках, устаноўленых для рабочых і служачых.

Указаным асобам, а таксама сем'ям загінуўшых у выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС, памёршых у выніку прамянёвай хваробы і памёршых інвалідаў прадастаўляецца скідка ў размеры 50 працэнтаў з устаноўленай платы за карыстанне ацяпленнем, водаправодам, газам і электраэнергіяй, а тым, хто пражывае ў дамах, якія не маюць цэнтральнага ацяплення, — 50-працэнтная скідка з кошту паліва, набываемага ў межах норм, устаноўленых для продажу насельніцтву;

7) Перадачу бясплатна ў асабістую ўласнасць займаемых імі жылых памяшканняў дзяржаўнага жыллёвага фонду;

8) Выплату пры пераводзе па медыцынскіх паказаннях на ніжэйаплатную работу розніцы паміж ранейшым заробкам і заробкам на новай рабоце. Гэта розніца выплачваецца прадпрыемствамі, установамі і арганізацыямі да аднаўлення працаздольнасці або ўстанаўлення інваліднасці;

9) Пенсію па інваліднасці, якая наступіла ў выніку калецтва або захворвання, выкліканага аварыяй на Чарнобыльскай АЭС, а таксама члены іх сем'яў — пенсію з выпадку страты кармільца ў выніку гэтых прычын, у парадку, прадугледжаным Законам СССР «Аб пенсіённым забеспячэнні грамадзян у СССР», у размеры фактычнай кампенсацыі ўрону, які вызначаецца ў адпаведнасці з правіламі, зацверджанымі ўрадам СССР. Па жаданню грамадзян пенсія налічваецца з заробку, атрыманага за работу ў зоне адчужэння;

10) Назначэнне пенсій па інваліднасці ваеннаслужачым, асобам начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў і пенсіі з выпадку страты кармільца іх сем'ям у парадку і па нормах, устаноўленых заканадаўствам у выпадку ранення, кантузіі і калецтва, атрыманых пры выкананні ваеннай службы (службовых абавязкаў). Пры гэтым асобам афіцэрскага саставу, прапаршчыкам, мічманам, ваеннаслужачым звыштэрміновай службы, ваеннаслужачым-жанчынам, асобам начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў па іх жаданню пенсія па інваліднасці ў выніку ўказаных прычын можа быць налічана з грашовага забеспячэння, павялічанага за работу ў зоне адчужэння, а ваеннаслужачым абавязковай тэрміновай службы па іх жаданню — з пяціразовага памеру мінімальнай заработнай платы;

11) Бясплатнае забеспячэнне легкавым аўтамабілем з ручным кіраваннем пры наяўнасці адпаведных медыцынскіх паказанняў;

12) Кампенсацыя органамі сацыяльнага забеспячэння расходаў, звязаных з абслугоўваннем на даму, пры адсутнасці пражываючых з імі блізкіх сваякоў;

13) Забеспячэнне харчовымі таварамі ў адпаведнасці з рацыянальнымі нормамі спажывання прадуктаў харчавання;

14) Бясплатны праезд на ўсіх відах гарадскога пасажырскага транспарту (за выключэннем таксі) і на аўтамабільным транспарце агульнага карыстання (за выключэннем таксі) у сельскай мясцовасці ў межах адміністрацыйнага раёна па месцы пражывання, а таксама на чыгуначным і водным транспарце прыгарадных зносін і ў аўтобусах прыгарадных маршрутаў, бясплатны праезд па чыгунцы або на суднах транзітных і мясцовых ліній рачнога флоту адзін раз у год (туды і назад), а ў раёнах, якія не маюць чыгуначных зносін, — паветраным, водным або міжгароднім аўтамабільным транспартам з правам першачарговага набыцця білетаў;

15) Выкарыстанне штогадовага водпуску ў зручны для іх час, а таксама на атрыманне штогадовага дадатковага водпуску працягласцю 14 каляндарных дзён з захаваннем заработнай платы;

16) Вызваленне ад уплаты падаходнага падатку, налічэння падатку на халасцякоў, адзінокіх і маласямейных грамадзян па ўсіх атрымліваемых імі даходах. Ад налічэння падатку на халасцякоў, адзінокіх і маласямейных грамадзян таксама вызваляецца муж пацярпеўшай;

17) Першачарговую ўстаноўку тэлефона;

18) Пераважнае пакіданне на рабоце пры скарачэнні колькасці або штата работнікаў і працаўладкаванне пры спыненні дзейнасці прадпрыемства, установы, арганізацыі;

19) Першачарговае ўступленне ў жыллёва-будаўнічыя кааператывы, кааператывы па будаўніцтву і эксплуатацыі калектыўных гаражоў і стаянак для транспартных сродкаў і іх тэхнічнаму абслугоўванню, садаводчыя таварыствы (кааператывы), набыццё садовых домікаў або матэрыялаў для іх будаўніцтва, прамысловых тавараў павышанага попыту, у тым ліку легкавых аўтамабіляў, матацыклаў і маторных лодак, першачарговае абслугоўванне на прадпрыемствах службы быту, тэхнічнага абслугоўвання і рамонту транспартных сродкаў, грамадскага харчавання, ва ўстановах жыллёва-камунальнай гаспадаркі, арганізацыях сувязі і міжгародняга транспарту;

20) Атрыманне беспрацэнтнай пазыкі на індывідуальнае або кааператыўнае жыллёвае будаўніцтва з пагашэннем 50 працэнтаў за кошт сродкаў саюзнага бюджэту;

21) Атрыманне беспрацэнтнай пазыкі на набыццё або будаўніцтва садовых домікаў і на добраўпарадкаванне садовых участкаў. Кампенсацыя банкам страт ад прадастаўлення ўказанай пазыкі ажыццяўляецца за кошт сродкаў саюзнага бюджэту;

22) Першачарговае абслугоўванне ў лячэбна-прафілактычных установах і аптэках;

23) Карыстанне пры выхадзе на пенсію і перамене месца работы паліклінікамі, да якіх яны былі прымацаваны да выхаду на пенсію або перамены месца работы;

24) Пераважнае (пры іншых роўных умовах) паступленне ў вышэйшыя, сярэднія спецыяльныя і прафесіянальна-тэхнічныя навучальныя ўстановы, а таксама на курсы для прафесіянальнага навучання з прадастаўленнем ва ўстаноўленым парадку інтэрната на час вучобы.

Прыём на падрыхтоўчыя аддзяленні пры адпаведных вышэйшых навучальных установах робіцца незалежна ад наяўнасці месц з абавязковым прадастаўленнем інтэрната.

Стыпендыя ўказаным асобам устанаўліваецца ў павышаным на 50 працэнтаў памеры;

25) Нечарговае забеспячэнне дзяцей месцамі ў дзіцячых дашкольных установах, спецыялізаваных дзіцячых установах лячэбнага і санаторнага тыпу, піянерскіх лагерах і іншых аздараўленчых установах незалежна ад ведамаснай прыналежнасці;

26) Першачарговае атрыманне зямельных участкаў для індывідуальнага жыллёвага будаўніцтва;

27) Пагашэнне неаплачанай часткі беспрацэнтнай пазыкі на гаспадарчае абзавядзенне ў памеры да 5 тыс. рублёў на сям'ю, атрыманай эвакуіраванымі з зоны адчужэння, за кошт сродкаў саюзнага бюджэту;

28) Пераважнае забеспячэнне месцамі ў дамах-інтэрнатах для састарэлых і інвалідаў;

29) Атрыманне беспрацэнтнай пазыкі да 50 тыс. рублёў для арганізацыі падсобнай або фермерскай гаспадаркі. Кампенсацыя банкам страт ад прадастаўлення ўказанай пазыкі ажыццяўляецца за кошт сродкаў саюзнага бюджэту.

Кампенсацыя і льготы, прадугледжаныя пунктамі 5—7, 17, 19—21, 25—28 гэтага артыкула, распаўсюджваюцца на сем'і загінуўшых у выніку аварыі на Чарнобыльскай АЭС, памёршых у выніку прамянёвай хваробы і памёршых інвалідаў, на якіх распаўсюджваліся льготы, указаныя ў гэтым артыкуле.

Артыкул 14. Кампенсацыі і льготы ўдзельнікам ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС у зоне адчужэння

Асобы, указаныя ў пункце 2 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на кампенсацыі і льготы, прадугледжаныя пунктамі 2, 3, 6—8, 13, 15—19, 21—28 артыкула 13 гэтага Закона, а таксама на:

1) Пенсію па ўзросту на льготных умовах, прадугледжаную для работнікаў, занятых на работах з асабліва шкоднымі і асабліва цяжкімі ўмовамі працы, пунктам «А» артыкула 14 Закона СССР «Аб пенсіённым забеспячэнні грамадзян у СССР»:

мужчыны — пасля дасягнення 50 гадоў і пры стажы работы не менш як 20 гадоў незалежна ад працягласці работы ў зоне адчужэння;

жанчыны — пасля дасягнення 45 гадоў і пры стажы работы не менш як 15 гадоў незалежна ад працягласці работы ў зоне адчужэння;

2) Выплату пенсіі па ўзросту ў поўным размеры без уліку атрымліваемага заробку (даходу);

3) Надбаўку да пенсіі ў размеры 30 працэнтаў мінімальнай пенсіі па ўзросту;

4) Кампенсацыю ўрону, нанесенага ў выніку захворвання або калецтва, узнікшых у сувязі з выкананнем работ па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, што прывялі да стойкай страты працаздольнасці (без устанаўлення інваліднасці), вызначаемага ў парадку, прадугледжаным заканадаўствам для выпадкаў кампенсацыі такога ўрону, нанесенага рабочым і служачым пры выкананні імі сваіх працоўных абавязкаў;

5) Бясплатнае набыццё лякарстваў (па рэцэптах урачоў);

6) Першачарговае бясплатнае штогадовае забеспячэнне па месцы работы пуцёўкай у санаторна-курортную (пры наяўнасці медыцынскіх паказанняў) або іншую аздараўленчую ўстанову, а ў выпадку немагчымасці прадастаўлення пуцёўкі — на атрыманне грашовай кампенсацыі ў размеры яе сярэдняга кошту;

7) Першачарговае забеспячэнне жылой плошчай пры ўмове прызнання іх маючымі патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў;

8) Бясплатны праезд на ўсіх відах гарадскога пасажырскага транспарту (за выключэннем таксі) і на аўтамабільным транспарце агульнага карыстання (за выключэннем таксі) у сельскай мясцовасці ў межах адміністрацыйнага раёна па месцы пражывання, а таксама на чыгуначным і водным транспарце прыгарадных зносін і ў аўтобусах прыгарадных маршрутаў;

9) Права на 50-працэнтную скідку ад кошту праезду адзін раз у год (туды і назад) паветраным, чыгуначным, водным транспартам;

10) Атрыманне беспрацэнтнай пазыкі на індывідуальнае або кааператыўнае жыллёвае будаўніцтва з пагашэннем 25 працэнтаў за кошт сродкаў саюзнага бюджэту.

Кампенсацыі і льготы, прадугледжаныя пунктамі 6, 7 і 17 артыкула 13 і пунктам 7 гэтага артыкула, распаўсюджваюцца на сем'і памёршых удзельнікаў ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Асобы, указаныя ў пункце 3 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на кампенсацыі і льготы, прадугледжаныя пунктамі 3, 8, 18, 21—26, 28 артыкула 13, пунктамі 2, 4, 8 часткі першай гэтага артыкула, а таксама на:

1) Пенсію па ўзросту на льготных умовах, за выключэннем асоб, якія прымалі ўдзел у работах па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС у 1989 годзе, прадугледжаную для работнікаў, занятых на работах са шкоднымі і цяжкімі ўмовамі працы, пунктам «Б» артыкула 14 Закона СССР «Аб пенсіённым забеспячэнні грамадзян у СССР»:

мужчыны — пасля дасягнення 55 гадоў і пры стажы работы не менш як 25 гадоў незалежна ад працягласці работы ў зоне адчужэння;

жанчыны — пасля дасягнення 50 гадоў і пры стажы работы не менш як 20 гадоў незалежна ад працягласці работы ў зоне адчужэння;

2) Надбаўку да пенсіі ў размеры 25 працэнтаў мінімальнай пенсіі па ўзросту;

3) Выкарыстанне штогадовага водпуску ў зручны для іх час;

4) Першачарговае штогадовае забеспячэнне па месцы работы пуцёўкамі для санаторна-курортнага лячэння і адпачынку;

5) Пераважнае ўступленне ў гаражна-будаўнічыя кааператывы і садаводчыя таварыствы (кааператывы);

6) Атрыманне беспрацэнтнай пазыкі на індывідуальнае або кааператыўнае жыллёвае будаўніцтва;

7) Прыняцце на кватэрны ўлік для грамадзян, пражываючых у камунальных кватэрах, незалежна ад размераў займаемай жылой плошчы;

8) Забеспячэнне прадуктовымі таварамі ў адпаведнасці з рацыянальнымі нормамі спажывання прадуктаў харчавання, а таксама пераважнае забеспячэнне прамысловымі таварамі працяглага карыстання.

Асобам, указаным у падпунктах «А», «Б» і «В» пункта 1 і пунктах 2 і 3 артыкула 12 гэтага Закона, выдаюцца агульнасаюзныя пасведчанні ўдзельнікаў ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, што з'яўляюцца дакументамі, пацвярджаючымі права на льготы, прадугледжаныя артыкуламі 13 і 14 гэтага Закона і нагрудныя знакі.

Выдача пасведчанняў і нагрудных знакаў робіцца міністэрствамі і ведамствамі СССР, Саветамі Міністраў рэспублік, выканкомамі краявых і абласных Саветаў народных дэпутатаў, ваеннымі камісарыятамі і органамі сацыяльнага забеспячэння. Службовыя асобы нясуць адказнасць за правільнасць афармлення і выдачы ўказаных пасведчанняў у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам.

Артыкул 15. Кампенсацыі і льготы асобам, занятым на эксплуатацыі Чарнобыльскай АЭС і на работах у зоне адчужэння

Асобы (у тым ліку часова накіраваныя або камандзіраваныя), указаныя ў пункце 4 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на:

1) Павышаную аплату працы, скарочаны рабочы тыдзень і дадатковы водпуск, якія ўстанаўліваюцца ўрадам СССР;

2) Ільготнае пенсіённае забеспячэнне па спісу № 1 вытворчасцей, работ, прафесій, пасад і паказчыкаў, які зацвярджаецца ўрадам СССР;

3) Залік часу работы ў зоне адчужэння ў працоўны стаж і ў стаж, які дае права на льготную пенсію па спісу № 1 вытворчасцей, работ, прафесій, пасад і паказчыкаў у паўтарачным размеры.

Рабочым і служачым, якія атрымалі прафесіянальнае захворванне, звязанае з прамянёвым уздзеяннем на работах у зоне адчужэння, прадугледжаных гэтым артыкулам, пенсіі назначаюцца па спісу № 1 вытворчасцей, работ, прафесій, пасад і паказчыкаў незалежна ад працягласці работы ў шкодных умовах працы;

4) Пенсію па інваліднасці, якая наступіла ў выніку калецтва або захворвання, выкліканага аварыяй на Чарнобыльскай АЭС, а таксама члены іх сем'яў — пенсію з выпадку страты кармільца ў выніку гэтых прычын, у парадку, прадугледжаным Законам СССР «Аб пенсіённым забеспячэнні грамадзян у СССР», у размеры фактычнай кампенсацыі ўрону, які вызначаецца ў адпаведнасці з правіламі, зацверджанымі ўрадам СССР. Па жаданню грамадзян пенсія вылічваецца з заработку, атрыманага за работу ў зоне адчужэння;

5) Назначэнне пенсіі па інваліднасці ваеннаслужачым, асобам начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў і пенсіі з выпадку страты кармільца іх сем'ям у парадку і па нормах, устаноўленых заканадаўствам у выпадку ранення, кантузіі і калецтва, атрыманых пры выкананні ваеннай службы (службовых абавязкаў). Пры гэтым асобам афіцэрскага саставу, прапаршчыкам, мічманам, ваеннаслужачым звыштэрміновай службы, ваеннаслужачым-жанчынам, асобам начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў па іх жаданню пенсія па інваліднасці ў выніку ўказаных прычын можа быць налічана з грашовага забеспячэння, павялічанага за работу ў зоне адчужэння, а ваеннаслужачым абавязковай тэрміновай ваеннай службы па іх жаданню — з двухразовага размеру мінімальнай заработнай платы;

6) Выплату пенсіі па ўзросту працуючым пенсіянерам у поўным размеры незалежна ад атрымліваемай заработнай платы;

7) Захаванне на працягу года заработнай платы пры спыненні работы па медыцынскіх паказчыках, звязаных з прамянёвым уздзеяннем, і вывядзенні ў сувязі з гэтым з зоны адчужэння і пераводзе на ніжэйаплатную работу або накіраванні на абучэнне іншай прафесіі.

Дадатковыя працоўныя і сацыяльна-бытавыя льготы працуючым у зоне адчужэння ўстанаўліваюцца ўрадам СССР, урадамі Украінскай ССР і Беларускай ССР.

Артыкул 16. Кампенсацыі і льготы асобам, эвакуіраваным з зоны адчужэння і пераселеным (перасяляемым) з зоны адсялення.

Асобы, указаныя ў пункце 5 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на кампенсацыі і льготы, прадугледжаныя пунктамі 21, 22, 28 артыкула 13 гэтага Закона, а таксама на:

1) Скасаванне працоўнага дагавора пры перасяленні без выканання прадугледжаных дзеючым заканадаўствам тэрмінаў папярэджання адміністрацыі прадпрыемства, арганізацыі, установы;

(Заканчэнне на 3-й стар.).

* Тут і далей да гэтага артыкула да ваеннаслужачых адносяцца: асобы афіцэрскага саставу, прапаршчыкі і мічманы, ваеннаслужачыя звыштэрміновай службы, ваеннаслужачыя-жанчыны, сяржанты і радавыя, праходзячыя абавязковую тэрміновую службу ў Узброеных Сілах СССР, войсках і органах Камітэта дзяржаўнай бяспекі СССР, унутраных і чыгуначных войсках і іншых воінскіх фарміраваннях.

Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.).

2) Першачарговае працаўладкаванне выканкомамі мясцовых Саветаў народных дэпутатаў на новым месцы пражывання ў адпаведнасці з іх прафесіяй і кваліфікацыяй. Пры адсутнасці магчымасці такога працаўладкавання выканкомы забяспечваюць [illegible] іншай работы з улікам іх жадання або магчымасць абучэння новым прафесіям (спецыяльнасцям) з захаваннем ва ўстаноўленым парадку заработнай платы на перыяд абучэння;

3) Захаванне на перыяд працаўладкавання, але не больш чым на чатыры месяцы, сярэдняй заработнай платы і бесперапыннага працоўнага стажу;

4) Грашовую кампенсацыю за страчаную ў сувязі з перасяленнем маёмасць або атрыманне на ўласнасць іншай раўнацэннай маёмасці;

5) Атрыманне аднаразовай дапамогі ў сувязі з пераездам на новае месца пражывання;

6) Пакрыццё расходаў, звязаных з пераездам;

7) Забеспячэнне жылымі памяшканнямі, як правіла, у спецыяльна пабудаваных для гэтай мэты пасёлках, дамах і кватэрах, або нечарговае забеспячэнне жылой плошчай у дамах дзяржаўнага і грамадскага жыллёвага фонду, або нечарговую куплю кватэр у дамах дзяржаўнага фонду, або ўступленне ў жыллёвыя або жыллёва-будаўнічыя кааператывы па новым месцы пражывання пры прызнанні іх па дзеючаму заканадаўству маючымі патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў (незалежна ад часу пражывання ў дадзеным населеным пункце і ад займаемай жылой плошчы);

8) Першачарговае прадастаўленне жылых памяшканняў для грамадзян з ліку непрацаздольных асоб, якія не рассяляюцца на жылую плошчу блізкіх сваякоў (бацькоў, дзяцей, унукаў, родных братоў, сясцёр) у якасці члена сям'і для сумеснага пражывання, калі ў выніку перасялення ўзнікае неабходнасць у паляпшэнні жыллёвых умоў у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам;

9) Нечарговае атрыманне зямельных участкаў для будаўніцтва індывідуальных дамоў і набыццё будаўнічых матэрыялаў;

10) Атрыманне беспрацэнтнай пазыкі на гаспадарчае абзавядзенне, набыццё будаўнічых матэрыялаў для будаўніцтва індывідуальных дамоў з пагашэннем 50 працэнтаў яе кошту сродкамі саюзнага бюджэту;

11) Першачарговае права на ўступленне ў кааператывы па будаўніцтву і эксплуатацыі калектыўных гаражоў і стаянак для транспартных сродкаў;

12) Пераважнае забеспячэнне месцамі ў дзіцячых дашкольных установах, спецыялізаваных дзіцячых установах лячэбнага і санаторнага тыпу, піянерскіх лагерах і іншых аздараўленчых установах незалежна ад ведамаснай прыналежнасці;

13) Кампенсацыю кошту дач, садовых домікаў і іншых пабудоў, пладова-ягадных насаджэнняў, а таксама маёмасці, атрыманай у парадку перадачы ў спадчыну або па іншых законных падставах, што знаходзяцца ў гэтых зонах, у адпаведнасці з пунктам 4 гэтага артыкула незалежна ад месца пастаяннага пражывання;

14) Пераважнае забеспячэнне таварамі працяглага карыстання;

15) Вызваленне ад сельскагаспадарчага падатку на працягу трох гадоў пры перасяленні ў сельскую мясцовасць.

Аднаразовая дапамога ў сувязі з пераездам непрацуючых пенсіянераў выплачваецца ў парадку, устаноўленым для работнікаў, якія перасяляюцца на новае месца пражывання.

Умовы і парадак перасялення, прадастаўлення жылля і працаўладкавання перасяляемых грамадзян устанаўліваюцца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР (пры ўмове перасялення ўнутры адпаведнай рэспублікі).

Пры выездзе грамадзян за межы РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР на пастаяннае месца пражывання ў іншыя рэспублікі за імі захоўваецца права на кампенсацыі і льготы, устаноўленыя гэтым артыкулам [illegible] заканадаўствам РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР. [illegible]

Артыкул 17. Кампенсацыі і льготы асобам, якія пражываюць (працуюць) у населеных пунктах на тэрыторыі зоны пражывання з правам на адсяленне

Асобы, указаныя ў пункце 6 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на кампенсацыі і льготы, прадугледжаныя пунктам 24 артыкула 13, пунктам 5 часткі першай і пунктамі 6 і 8 часткі другой артыкула 14, пунктам 13 артыкула 16 гэтага Закона, а таксама на:

1) Грашовую кампенсацыю ў памеры 40 рублёў у месяц;

2) Штогадовы аплачваемы водпуск працягласцю 37 каляндарных дзён, без уліку дадатковага водпуску, прадастаўляемага па рабоце са шкоднымі ўмовамі працы, калі іншымі актамі не прадугледжаны больш працяглы водпуск, з выплатай аднаразовай матэрыяльнай дапамогі на аздараўленне ў памеры дзяржаўнай месячнай тарыфнай стаўкі (службовага акладу);

3) Павелічэнне на 100 працэнтаў [illegible];

4) Дапамогу па догляду дзіцяці да дасягнення ім узросту трох гадоў. Пры гэтым [illegible];

5) Аплату працы па павышаных, але не больш чым на 50 працэнтаў, дзяржаўных тарыфных стаўках (службовых акладах);

6) Выплату ў павышаных памерах, але не больш чым на 50 працэнтаў, пенсій і дапамог непрацуючым пенсіянерам і інвалідам;

7) Выплату пенсій па ўзросту працуючым пенсіянерам у поўным памеры незалежна ад атрымліваемай заработнай платы (даходу);

8) Дадатковы водпуск жанчынам працягласцю 90 каляндарных дзён;

9) Бясплатнае ўтрыманне дзяцей у дзіцячых дашкольных установах; [illegible] харчавання па нормах, устаноўленых для [illegible];

10) Бясплатнае харчаванне школьнікаў, навучэнцаў прафесіянальна-тэхнічных вучылішчаў і тэхнікумаў;

11) Вызваленне ад выплаты сельскагаспадарчага падатку;

12) Атрыманне пры добраахвотным перасяленні грашовай кампенсацыі за страчаную ў сувязі з перасяленнем маёмасць, беспрацэнтнай пазыкі на гаспадарчае абзавядзенне і аплату расходаў, звязаных з пераездам на новае месца пражывання.

Выплата кампенсацый і аплата расходаў, звязаных з пераездам, робяцца выканкомамі мясцовых Саветаў народных дэпутатаў па ранейшым месцы пражывання.

Работнікам, часова накіраваным або камандзіраваным для работы ва ўказанай зоне, прадастаўляюцца льготы, прадугледжаныя пунктамі 1, 2, 5, 7 гэтага артыкула, за фактычна адпрацаваны ў гэтай зоне час.

Дыферэнцыраванне грашовых кампенсацый і аплаты працы па павышаных дзяржаўных тарыфных стаўках (службовых акладах) у залежнасці ад ступені радыеактыўнага забруджвання тэрыторыі або па іншых крытэрыях устанаўліваецца заканадаўствам РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР.

Ільготнае пенсіённае забеспячэнне жыхароў гэтай зоны ўстанаўліваецца заканадаўствам РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР.

Артыкул 18. Кампенсацыі і льготы асобам, якія пражываюць (працуюць) на тэрыторыі зоны пражывання з льготным сацыяльна-эканамічным статусам

Асобы, указаныя ў пункце 7 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на льготы, прадугледжаныя пунктам 24 артыкула 13, пунктамі 8 і 10 артыкула 17 гэтага Закона, а таксама на:

1) Грашовую кампенсацыю ў памеры 30 рублёў у месяц;

2) Аплату працы па павышаных, але не больш чым на 15 працэнтаў, дзяржаўных тарыфных стаўках (службовых акладах);

3) Штогадовы аплачваемы водпуск працягласцю 30 каляндарных дзён, без уліку дадатковага водпуску за работу са шкоднымі ўмовамі працы, калі іншымі актамі не прадугледжаны больш працяглы водпуск;

4) Рэгулярнае комплекснае медыцынскае абслугоўванне.

Пералік населеных пунктаў, на жыхароў якіх распаўсюджваецца дзеянне гэтага артыкула, вызначаецца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР па ўзгадненню з урадам СССР.

Артыкул 19. Кампенсацыі і льготы асобам, якія пражываюць (працуюць) у зоне адсялення

Асобы, указаныя ў пункце 8 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на кампенсацыі і льготы, прадугледжаныя пунктам 24 артыкула 13, пунктам 5 часткі першай і пунктам 6 часткі другой артыкула 14, пунктамі 3, 4, 7—12 артыкула 17 гэтага Закона, а таксама на:

1) Грашовую кампенсацыю ў памеры 60 рублёў у месяц;

2) Штогадовы аплачваемы водпуск працягласцю 44 каляндарных дні, без уліку дадатковага водпуску, прадастаўляемага за работу са шкоднымі ўмовамі працы, калі іншымі актамі не прадугледжаны больш працяглы водпуск, з выплатай аднаразовай матэрыяльнай дапамогі на аздараўленне ў памеры двайной месячнай тарыфнай стаўкі (службовага акладу);

3) Аплату працы па павышаных, але не больш чым на 100 працэнтаў, тарыфных стаўках (службовых акладах);

4) Выплату ў павышаных памерах, але не больш чым на 100 працэнтаў, пенсій і дапамог непрацуючым пенсіянерам і інвалідам.

Дыферэнцыраванне грашовых кампенсацый і аплаты працы па павышаных дзяржаўных тарыфных стаўках (службовых акладах) у залежнасці ад ступені радыеактыўнага забруджвання тэрыторыі або па іншых крытэрыях устанаўліваецца заканадаўствам РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР.

Работнікам, часова накіраваным або камандзіраваным для работы ва ўказанай зоне, прадастаўляюцца льготы, прадугледжаныя пунктамі 1—3 гэтага артыкула, а таксама пунктам 7 артыкула 17 гэтага Закона.

Ільготнае пенсіённае забеспячэнне жыхароў гэтай зоны ўстанаўліваецца заканадаўствам РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР.

Артыкул 20. Кампенсацыі і льготы асобам, якія выехалі ў добраахвотным парадку на новае месца пражывання з зоны пражывання з правам на адсяленне

Асобы, указаныя ў пункце 9 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на кампенсацыі і льготы, прадугледжаныя пунктам 21 артыкула 13 і пунктамі 1—6, 8, 10—13 артыкула 16 гэтага Закона, а таксама на:

1) Першачарговае забеспячэнне жылой плошчай або першачарговую куплю кватэр у дамах дзяржаўнага і грамадскага жыллёвага фонду, або ўступленне ў жыллёва-будаўнічыя кааператывы па новым месцы пражывання;

2) Першачарговае атрыманне зямельных участкаў для будаўніцтва індывідуальных дамоў і набыццё будаўнічых матэрыялаў.

Выплата кампенсацый і аплата расходаў, звязаных з пераездам, робяцца выканкомамі мясцовых Саветаў народных дэпутатаў па ранейшым месцы пражывання.

Умовы і парадак прадастаўлення жылля і працаўладкавання перасяляемых грамадзян устанаўліваюцца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР (пры ўмове перасялення ўнутры адпаведнай рэспублікі).

Артыкул 21. Льготы ваеннаслужачым і асобам начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў, якія праходзяць ваенную службу (службу) у зонах адсялення, пражывання з правам на адсяленне і пражывання з льготным сацыяльна-эканамічным статусам

Асобы, указаныя ў пункце 10 артыкула 12 гэтага Закона, маюць права на дадатковыя кампенсацыі і льготы, прадугледжаныя артыкуламі 15—20 гэтага Закона, у парадку, які вызначаецца урадам СССР.

Артыкул 22. Парадак праходжання ваеннай службы (службы) на тэрыторыях, якія падвергліся радыеактыўнаму забруджванню ў выніку чарнобыльскай катастрофы

У зоне адчужэння забараняецца праходжанне ваеннай службы (службы). [illegible]

[illegible]

Ваеннаслужачыя, якія праходзяць абавязковую тэрміновую ваенную службу ў зоне пражывання з правам на адсяленне, маюць права пасля 12 месяцаў на водпуск працягласцю да 14 каляндарных дзён, без уліку часу на праезд да месца водпуску і назад. Канкрэтныя тэрміны адпускоў у залежнасці ад узроўняў забруджанасці тэрыторый або па іншых крытэрыях устанаўліваюцца ўрадам СССР.

Ваеннаслужачыя (за выключэннем асоб сяржанцкага і радавога саставу, якія праходзяць тэрміновую ваенную службу) і знаходзяцца на ваеннай службе (службе) у зоне пражывання з правам на адсяленне, маюць права на замену месца праходжання ваеннай службы ва ўстаноўленым урадам СССР парадку і браніраванне жылой плошчы па ранейшым месцы службы.

Рашэнні аб дадатковых ільготах і кампенсацыях грамадзянам, якія пражываюць і працуюць на тэрыторыях, што падвергліся радыеактыўнаму забруджванню ў выніку чарнобыльскай катастрофы, прынятыя вышэйшымі органамі ўлады і кіравання РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР, распаўсюджваюцца на асоб, якія праходзяць ваенную службу (службу), асоб начальніцкага і радавога саставу органаў унутраных спраў, якія праходзяць службу на гэтых тэрыторыях, а таксама на членаў іх сем'яў.

Артыкул 23. Арганізацыя медыцынскай дапамогі і радыяцыйнай абароны асоб, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы

Асобы, указаныя ў артыкуле 12 гэтага Закона, а таксама іх дзеці, што нарадзіліся ў пасляаварыйны перыяд ва ўмовах, пры якіх на іх ускосна магло аказаць уплыў радыеактыўнае выпраменьванне, падлягаюць спецыялізаванаму медыцынскаму назіранню (дыспансерызацыі). Для забеспячэння іх персанальнага ўліку ствараецца дзяржаўны рэгістр.

Аказанне медыцынскай дапамогі асобам, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы, і правядзенне іх дыспансернага назірання ажыццяўляюцца ўстановамі аховы здароўя па месцы іх пражывання або работы. Спецыялізаванае медыцынскае абслугоўванне гэтых асоб забяспечваецца ўстановамі аховы здароўя, пералік якіх, а таксама парадак аказання медыцынскай дапамогі і правядзення дыспансерызацыі вызначаюцца органамі, упаўнаважанымі ўрадам СССР, урадамі РСФСР, Украінскай ССР, Беларускай ССР і іншых рэспублік.

Устанаўленне прычыннай сувязі захворвання і інваліднасці з аварыяй на Чарнобыльскай АЭС асобам, указаным у пункце 1 артыкула 12 гэтага Закона, ажыццяўляецца міжведамаснымі экспертнымі саветамі і ваенна-ўрачэбнымі камісіямі, якія зацверджаны органамі, упаўнаважанымі ўрадам СССР і ўрадамі саюзных рэспублік. Прычынная сувязь паміж частковай або поўнай стратай працаздольнасці пацярпеўшых ад чарнобыльскай катастрофы грамадзян прызнаецца ўстаноўленай, калі ўказанымі саветамі і камісіямі не пацверджана адсутнасць такой сувязі.

Асобы, якія не задаволены рашэннямі ўказаных экспертных саветаў і ваенна-ўрачэбных камісій, маюць права звярнуцца з просьбай аб паўторным разглядзе справы ў цэнтральны міжведамасны экспертны савет па ўстанаўленню прычыннай сувязі захворванняў і інваліднасці з выкананнем работ па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, утвораны органамі, упаўнаважанымі ўрадам СССР.

Пры ўстанаўленні ўрачэбна-працоўнымі экспертнымі камісіямі (УПЭК) інваліднасці ў выніку захворвання ў адносінах да асоб, указаных у пункце 2 артыкула 12 гэтага Закона, а таксама эвакуіраваных з зоны адчужэння, яна прызнаецца звязанай з аварыяй на Чарнобыльскай АЭС без агляду гэтых асоб міжведамаснымі экспертнымі саветамі і ваенна-ўрачэбнымі камісіямі.

У раёнах, якія падвергліся радыеактыўнаму забруджванню ў выніку чарнобыльскай катастрофы, забяспечваецца неабходны ўзровень экалагічнай абароны насельніцтва. З гэтай мэтай спецыяльнымі службамі органаў, упаўнаважаных урадам СССР, урадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР, ажыццяўляецца дзяржаўны агляд, які ўключае кантроль за станам навакольнага асяроддзя, у тым ліку за радыяцыйнай абстаноўкай на ўсёй забруджанай тэрыторыі, утрыманнем шкодных рэчываў (у тым ліку радыенуклідаў) у пітной вадзе, прадуктах харчавання і сельскагаспадарчай прадукцыі мясцовай вытворчасці, а таксама за дозамі ўнутранага і знешняга апраменьвання насельніцтва.

Артыкул 24. Сацыяльная абарона, медыцынскае абслугоўванне і аздараўленне дзяцей і падлеткаў

У мэтах забеспячэння сацыяльнай абароны, медыцынскага абслугоўвання і аздараўлення дзяцей і падлеткаў ва ўзросце да 18 гадоў, што пражываюць у зоне адсялення і зоне пражывання з правам на адсяленне, а таксама эвакуіраваных і перасяленых з зон адчужэння, адсялення і зоны пражывання з правам на адсяленне, уключаючы тых, якія на дзень эвакуацыі знаходзіліся ва ўнутрывантробным стане, прадастаўляюцца дадатковыя льготы:

указаным дзецям і падлеткам:

1) Бясплатнае санаторна-курортнае лячэнне па медыцынскіх паказаннях у санаторыях адпаведнага профілю, у тым ліку ў санаторыях «маці і дзіця»;

2) Бясплатнае набыццё лякарстваў (па рэцэптах урачоў);

3) Бясплатны праезд (туды і назад) разам з адным з бацькоў або асобай, якая замяняе яго, па чыгунцы або на суднах транзітных і мясцовых ліній рачнога флоту, а ў раёнах, якія не маюць чыгуначных зносін, — паветраным, водным або міжгароднім аўтамабільным транспартам да месца лячэння або санаторна-курортнага лячэння па накіраванню медыцынскіх устаноў з правам першачарговага набыцця білетаў;

4) Штогадовае бясплатнае аздараўленне ў піянерскіх лагерах (агульнага і санаторнага тыпу) і іншых аздараўленчых установах. А ў выпадку немагчымасці прадастаўлення пуцёўкі — атрыманне грашовай кампенсацыі ў размеры яе сярэдняга кошту;

5) У выпадку захворвання крывятворных органаў (вострыя лейкозы), шчытападобнай залозы (адэномы, рак), на злаякасныя пухліны дзеці і падлеткі маюць права на льготы, прадугледжаныя артыкулам 13 гэтага Закона;

Бацькам дзяцей ва ўзросце да 14 гадоў:

1) Аплата бальнічных лістоў у размеры 100 працэнтаў (аднаму з бацькоў) па догляду хворага дзіцяці незалежна ад стажу работы;

2) Знаходжанне аднаго з бацькоў з хворым дзіцем у лячэбнай установе (па рэкамендацыях урачоў) на працягу ўсяго часу лячэння з выдачай і аплатай бальнічнага ліста.

У выпадку немагчымасці знаходжання бацькоў з дзіцем у час лячэння дзеянне пунктаў 1 і 2 часткі другой гэтага артыкула распаўсюджваецца на іншую асобу, якая даглядае дзіця.

Парадак медыцынскага абслугоўвання і аздараўлення дзяцей і падлеткаў, указаных у гэтым артыкуле, вызначаецца органамі, упаўнаважанымі ўрадам СССР і ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР, з удзелам грамадскіх аб'яднанняў.

На дзяцей і падлеткаў, якія пражываюць у зоне пражывання з ільготным сацыяльна-эканамічным статусам, распаўсюджваюцца льготы, прадугледжаныя пунктамі 1, 2 і 5 часткі першай гэтага артыкула, а таксама права на льготнае аздараўленне ў піянерскіх лагерах агульнага тыпу і па медыцынскіх паказаннях у аздараўленчых установах.

Артыкул 25. Аб дадатковых ільготах, не прадугледжаных гэтым Законам

Урады рэспублік, выканкомы мясцовых Саветаў народных дэпутатаў, прадпрыемствы, установы і арганізацыі, прафсаюзныя аб'яднанні могуць прымаць у межах іх паўнамоцтваў дадатковыя меры па забеспячэнню прадуктамі харчавання, паляпшэнню матэрыяльна-бытавых умоў, медыцынскага, гандлёвага і транспартнага абслугоўвання асоб, на якіх распаўсюджваецца дзеянне гэтага Закона.

Артыкул 26. Аб аднаўленні жыццядзейнасці насельніцтва ў зонах адчужэння і адсялення

Аднаўленне пастаяннага пражывання насельніцтва ў населеных пунктах і раёнах зоны адчужэння і зоны адсялення, у тым ліку рээвакуацыя насельніцтва, магчыма толькі на добраахвотнай аснове пасля зніжэння ў гэтых пунктах і раёнах радыеактыўнага ўздзеяння да ўзроўняў, якія не патрабуюць якіх-небудзь абмежаванняў, і стварэння неабходных умоў для пражывання і працоўнай дзейнасці насельніцтва.

Рашэнне аб аднаўленні пастаяннага пражывання насельніцтва ва ўказаных зонах, у тым ліку і рээвакуацыі насельніцтва, прымаецца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР.

Раздзел IV. Кампенсацыя асобам за ўрон здароўю, нанесены чарнобыльскай катастрофай

Артыкул 27. Кампенсацыя за ўрон здароўю інвалідам і сем'ям, якія страцілі кармільца

Інвалідам, указаным у пункце 1 артыкула 12 гэтага Закона, выплачваецца аднаразовая кампенсацыя за ўрон здароўю ў наступных размерах: I групы — 10 тыс. рублёў; II групы — 7 тыс. рублёў; III групы — 5 тыс. рублёў. Ім таксама штогод выплачваецца аднаразовая матэрыяльная дапамога на аздараўленне ў наступных размерах: інвалідам I і II груп — трохразовай сумы мінімальнай заработнай платы; інвалідам III групы — двухразовай сумы мінімальнай заработнай платы.

Сем'ям, якія страцілі кармільца ў выніку чарнобыльскай катастрофы, выплачваецца аднаразовая кампенсацыя ў размеры 10 тыс. рублёў, бацькам загінуўшага — 5 тыс. рублёў.

Артыкул 28. Кампенсацыя за ўрон здароўю ўдзельнікам ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС

Асобам, указаным у пункце 2 артыкула 12 гэтага Закона, штогод выплачваецца аднаразовая матэрыяльная дапамога на аздараўленне ў размеры трохразовай сумы мінімальнай заработнай платы.

Асобам, указаным у пункце 3 артыкула 12 гэтага Закона, якія прымалі ўдзел у ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС у 1988 годзе, штогод выплачваецца аднаразовая матэрыяльная дапамога на аздараўленне ў размеры двухразовай сумы мінімальнай заработнай платы.

Асобам, указаным у пункце 3 артыкула 12 гэтага Закона, якія прымалі ўдзел у ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС у 1989 годзе, штогод выплачваецца аднаразовая матэрыяльная дапамога на аздараўленне ў размеры мінімальнай заработнай платы.

Артыкул 29. Кампенсацыя сем'ям за страту кармільца — удзельніка ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС

Права на штомесячную кампенсацыю з выпадку страты ў выніку чарнобыльскай катастрофы кармільца — удзельніка ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС маюць непрацаздольныя члены сям'і, якія былі на яго ўтрыманні. Пры гэтым дзецям штомесячная кампенсацыя назначаецца незалежна ад таго, ці былі яны на ўтрыманні кармільца.

Кампенсацыя назначаецца на кожнага непрацаздольнага члена сям'і ў размеры 50 працэнтаў мінімальнай пенсіі па ўзросту незалежна ад пенсіі, якая ўстаноўлена для гэтых асоб даным Законам.

Дзецям, якія страцілі кармільца, выплачваецца штогод аднаразовая матэрыяльная дапамога ў размеры мінімальнай заработнай платы.

Артыкул 30. Выплата кампенсацый за ўрон здароўю асобам, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы, і сем'ям за страту кармільца

Кампенсацыі за ўрон здароўю асобам, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы, і сем'ям за страту кармільца ў выніку гэтай катастрофы выплачваецца незалежна ад іншых відаў даходаў.

Раздзел V. Парадак дзейнасці прадпрыемстваў, установаў, арганізацый і грамадскіх аб'яднанняў

Артыкул 31. Рэжым работы прадпрыемстваў, установаў і арганізацый, размешчаных на тэрыторыях, якія падвергліся радыеактыўнаму забруджванню

Рэжым работы прадпрыемстваў, установаў і арганізацый, якія знаходзяцца ў кампетэнцыі рэспублік, размешчаных на тэрыторыях, што падвергліся радыеактыўнаму забруджванню, на якія распаўсюджваецца дзеянне гэтага Закона, вызначаецца ўрадамі РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР, а на прадпрыемствах, установах і арганізацыях саюзнага падпарадкавання — па ўзгадненню з урадам СССР.

Прадпрыемствы, установы і арганізацыі, размешчаныя на ўказаных тэрыторыях, маюць права на:

1) Вызваленне ад падаткаабкладання часткі прыбытку, якая накіроўваецца на аздараўленне работнікаў і членаў іх сем'яў;

2) Заключэнне працоўнага пагаднення са спецыялістамі на кантрактнай аснове.

Абкладаемы прыбытак прадпрыемстваў, арганізацый і ўстаноў, які атрымліваецца ад дзейнасці, звязанай з культурна-бытавым, гандлёвым і іншымі відамі абслугоўвання насельніцтва і будаўніцтвам у зонах адсялення і з правам на адсяленне, змяншаецца на 30 працэнтаў. Пералікі прадпрыемстваў, арганізацый і ўстаноў устанаўліваюцца ўрадамі рэспублік.

Артыкул 32. Грамадскія аб'яднанні

Грамадскія аб'яднанні, чыёй статутнай дзейнасцю з'яўляецца аказанне дапамогі асобам, што пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы, вызваляюцца ад падаткаабкладання з сум, якія накіроўваюцца на гэтыя мэты. Прадпрыемствам і арганізацыям указаных грамадскіх аб'яднанняў падатак на прыбытак зніжаецца на тую суму, якая накіроўваецца ў гэтыя аб'яднанні на ажыццяўленне іх статутнай дзейнасці, звязанай з аказаннем дапамогі пацярпеўшым ад чарнобыльскай катастрофы. Грамадскім аб'яднанням, іх аддзяленням і прадпрыемствам прадастаўляюцца льготы пры аплаце таможных пошлін на экспартуемыя і імпартуемыя тавары ў парадку, які вызначаецца ўрадам СССР.

Артыкул 33. Патрабаванні да прадуктаў харчавання і тавараў народнага спажывання, вырабляемых на тэрыторыі, якая падверглася радыеактыўнаму забруджванню ў выніку чарнобыльскай катастрофы

Вытворчасць для непасрэднага выкарыстання насельніцтвам прадуктаў харчавання і тавараў народнага спажывання, забруджаных радыеактыўнымі рэчывамі ў выніку чарнобыльскай катастрофы вышэй узроўняў, устаноўленых упаўнаважанымі ўрадам СССР органамі, забараняецца. У выпадку паступлення такіх прадуктаў і тавараў для рэалізацыі мясцовыя органы ўлады павінны выключыць іх з ужывання.

Асобы, вінаватыя ў парушэнні патрабаванняў гэтага артыкула, нясуць адказнасць у адпаведнасці з заканадаўствам Саюза ССР і рэспублік.

Артыкул 34. Права грамадзян і грамадскіх аб'яднанняў на інфармацыю

Грамадзяне і грамадскія аб'яднанні СССР маюць права на своечасовае атрыманне поўнай і праўдзівай інфармацыі па пытаннях, звязаных з чарнобыльскай катастрофай. Інфармацыя прадастаўляецца ўстановамі і арганізацыямі, упаўнаважанымі для гэтага ўрадам СССР і ўрадамі рэспублік.

Службовыя асобы прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый, грамадскіх аб'яднанняў і сродкаў масавай інфармацыі нясуць адказнасць за наўмыснае скажэнне або ўтойванне аб'ектыўных даных па пытаннях, звязаных з чарнобыльскай катастрофай, у адпаведнасці з заканадаўствам Саюза ССР і рэспублік.

Прэзідэнт Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік
М. ГАРБАЧОЎ.

Масква, Крэмль. 12 мая 1991 г.

Пастанова Вярхоўнага Савета СССР

АБ УВЯДЗЕННІ Ў ДЗЕЯННЕ ЗАКОНА СССР «АБ САЦЫЯЛЬНАЙ АБАРОНЕ ГРАМАДЗЯН, ЯКІЯ ПАЦЯРПЕЛІ Ў ВЫНІКУ ЧАРНОБЫЛЬСКАЙ КАТАСТРОФЫ»

Вярхоўны Савет СССР **пастанаўляе:**

1. Увесці ў дзеянне Закон СССР «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы» з моманту яго прыняцця, а ў частцы норм, што адносяцца да пенсіённага забеспячэння,— з 1 верасня 1991 года.

2. Ураду СССР, урадам РСФСР, Украінскай ССР і Беларускай ССР удакладніць да 1 ліпеня 1991 года пералікі населеных пунктаў, якія адносяцца да тэрыторый радыеактыўнага забруджвання, вызначаных прынятым законам.

3. Кабінету міністраў СССР у трохмесячны тэрмін:

прыняць неабходныя нарматыўныя акты па прымяненню Закона СССР «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы»;

прадставіць у Вярхоўны Савет СССР прапановы аб унясенні ў дзеючае заканадаўства змяненняў і дапаўненняў, што вынікаюць з названага Закона;

прывесці акты ўрада СССР, якія датычаць чарнобыльскай катастрофы, у адпаведнасць з названым Законам.

4. У далейшым да прывядзення заканадаўства Саюза ССР і рэспублік у адпаведнасць з Законам СССР «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы» яно прымяняецца ў частцы, што не супярэчыць названаму Закону.

5. Рэкамендаваць Вярхоўным Саветам рэспублік прыняць неабходныя акты па прымяненню прынятага Закона па пытаннях, якія адносяцца да іх кампетэнцыі.

6. Рэкамендаваць Вярхоўным Саветам рэспублік, мясцовым Саветам народных дэпутатаў ажыццявіць меры па забеспячэнню дадатковых гарантый сацыяльнай абароненасці і паляпшэнню ўмоў жыцця грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы, і асабліва па ўзмацненню клопатаў аб менш забяспечаных катэгорыях гэтых грамадзян.

7. Кабінету міністраў СССР у залежнасці ад змянення абстаноўкі ў раёнах, што падвергліся ўздзеянню радыяцыі ў выніку чарнобыльскай катастрофы, уносіць у Вярхоўны Савет СССР прапановы па змяненню або дапаўненню прынятага Закона.

8. Фінансаванне расходаў, звязаных з прыняццем Закона СССР «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы», ажыццяўляецца ў 1991 годзе ў адпаведнасці з пастановай Вярхоўнага Савета СССР ад 25 красавіка 1990 года «Аб адзінай Праграме па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС і сітуацыі, звязанай з гэтай аварыяй» і Дзяржаўнай саюзна - рэспубліканскай праграмай неадкладных мер на 1990—1992 гады па ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, а з 1992 года — з саюзнага бюджэту.

9. Распаўсюдзіць пачынаючы з 1992 года прадугледжаныя Законам СССР «Аб сацыяльнай абароне грамадзян, якія пацярпелі ў выніку чарнобыльскай катастрофы» кампенсацыі і льготы на асоб, што захварэлі на прамянёвую хваробу або сталі інвалідамі ў выніку радыяцыйных аварый і іх вынікаў на іншых (акрамя Чарнобыльскай АЭС) ядзерных аб'ектах грамадзянскага або ваеннага прызначэння.

Кабінету міністраў СССР сумесна з Камітэтам Вярхоўнага Савета СССР па экалогіі і Камітэтам Вярхоўнага Савета СССР па ахове здароўя народа да 1 лістапада 1991 года ўнесці прапановы аб мерах па сацыяльнай абароне грамадзян СССР, якія пацярпелі ад радыяцыйных аварый і іх вынікаў на іншых (акрамя Чарнобыльскай АЭС) ядзерных аб'ектах грамадзянскага або ваеннага прызначэння, а таксама ў выніку выпрабаванняў, вучэнняў і іншых работ, звязаных з любымі відамі ядзерных установак, уключаючы ядзерную зброю.

Старшыня Вярхоўнага Савета СССР
А. ЛУК'ЯНАЎ.

Масква, Крэмль. 12 мая 1991 г.

Тэрміны і паняцці,

ШТО ВЫКАРЫСТОЎВАЮЦЦА Ў ЗАКОНЕ СССР «АБ САЦЫЯЛЬНАЙ АБАРОНЕ ГРАМАДЗЯН, ЯКІЯ ПАЦЯРПЕЛІ Ў ВЫНІКУ ЧАРНОБЫЛЬСКАЙ КАТАСТРОФЫ»

1. Радыёнукліды — атамы, у якіх ядры самаадвольна распадаюцца з выдзяленнем энергіі ў выглядзе гама-квантаў, электрычна зараджаных бэта-часцінак, або альфа-часцінак, або нейтронаў.

2. Іанізуючае выпраменьванне — выпраменьванне, здольнае пранікаць унутр тканак, утвараючы ў іх электрычна зараджаныя іоны.

3. Эфектыўная эквівалентная доза выпраменьвання — тэрмін, які характарызуе трапіўшую ў арганізм энергію іанізуючага выпраменьвання з улікам неаднолькавай адчувальнасці розных органаў і тканак. Эфектыўную эквівалентную дозу нельга вымяраць, яе можна толькі разлічыць, папярэдне вымераўшы паглынутыя дозы ў розных органах і ведаючы адчувальнасць гэтых органаў. Адзінкай вымярэння дозы з'яўляецца грэй, а ў адносінах да арганізма і з улікам уласцівасцей віду выпраменьвання зіверт (зв). Адзін зіверт роўны 100 бэр. Вытворчая велічыня — мілізіверт (мзв) — роўны 0,001 зв.

У тэксце Закона выкарыстоўваюцца скарочаныя абазначэнні — доза апраменьвання і дозавая нагрузка.

4. Прыродны фон выпраменьвання — выпраменьванне, якое ствараецца рассеянымі ў прыродзе шматлікімі прыроднымі радыенуклідамі, што ўтрымліваюцца ў зямной кары, прызямным паветры, глебе, вадзе, раслінах, у прадуктах харчавання, у арганізме жывёл і чалавека, а таксама выпраменьванне, якое прыходзіць з космасу. Прыродны фон выпраменьвання вагаецца ў шырокіх межах у розных рэгіёнах Зямлі. На тэрыторыі СССР узровень прыроднага фону выпраменьвання складае 5—50 мкр/гадзіну. Паглынутая эфектыўная эквівалентная доза ў арганізме чалавека ў год у сярэднім складае 2 мзв, або 0,2 бэра, або 200 мбэр. Пры гэтым на долю апраменьвання ад радыенуклідаў прыпадае 84 прац. усёй дозы і 16 прац. на долю касмічнага выпраменьвання.

5. Тэхнагенны фон выпраменьвання — фон выпраменьвання, які ўзнікае ў выніку дзейнасці чалавека, звязаны з перапрацоўкай і перамяшчэннем зямных і горных парод, спальваннем вугалю і іншых матэрыялаў пры выпрацоўцы энергіі, выпрабаваннях ядзернай зброі.

6. Кюры (кі) — пазасістэмная адзінка радыеактыўнасці, пры якой кожную секунду адбываецца $3{,}7 \cdot 10^{10}$ распадаў атамаў. Шчыльнасць забруджвання глебы радыенуклідамі (цэзій, стронцый, плутоній) — гэта сумарная радыеактыўнасць, аднесеная да адзінкі плошчы, $км^2$, $м^2$. Напрыклад, 1 кюры/$км^2$.

7. Прамянёвая хвароба ўзнікае пры ўздзеянні на арганізм іанізуючага выпраменьвання ў дозах, роўных або большых, чым 1 зв (100 бэр). У чалавека прамянёвая хвароба праяўляецца галоўным чынам паражэннем органаў крывятварэння, а пры вельмі вялікіх дозах — больш як 10 зв (1.000 бэр) — паражэннем страўнікава-кішэчнага тракту, нервовай сістэмы.

Акадэмік Л. БУЛДАКОЎ.

Галоўная каштоўнасць—жыццё чалавека

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Дабіваючыся рэальнага эканамічнага і палітычнага суверэнітэту, неабходна канцэнтраваць інтэлектуальны і эканамічны патэнцыял Беларусі на тых напрамках, дзе мы маем сур'ёзныя навуковыя заделы для масавай вытворчасці тавараў народнага спажывання.

Вярхоўны і мясцовыя Саветы, кіраўнікі міністэрстваў, ведамстваў, прадпрыемстваў і арганізацый павінны скіраваць аб'яднаныя намаганні на ачышчэнне кірмашоў на ўсіх узроўнях, каб не дапусціць далейшага зніжэння вытворчасці, скарачэння выпуску тавараў, масавага беспрацоўя.

Трэба рашуча спыніць безадказныя заклікі да спынення вытворчасці, на канстытуцыйнай аснове забяспечыць своечасовы разгляд магчымых працоўных канфліктаў.

Усімі даступнымі сродкамі ўзнімаць прэстыж тавараў вытворцы. Дабрасумленны, адказны работнік, які насычае пры любой форме гаспадарання і ўласнасці спажывецкі рынак прадуктамі, таварамі і паслугамі, павінен быць цэнтральнай фігурай у нашым грамадстве. Сацыяльная абарона павінна выражацца ў тым, каб гарантаваць права на працу любому чалавеку, які жадае працаваць, і даць яму магчымасць зарабіць на дастойнае жыццё.

Трэба дабівацца мабілізацыі рэсурсаў прадпрыемстваў перш за ўсё на стабілізацыю спажывецкага рынку, неабходна павялічыць калектывы і рэгіёнаў, абарону насельніцтва.

Выключна важнай з'яўляецца задача павелічэння аб'ёмаў жыллёвага будаўніцтва як за кошт сродкаў дзяржавы, так і на сродкі прадпрыемстваў, кааператываў, індывідуальных забудоўшчыкаў, а таксама ўзмацнення гарантый і расшырэння дапамогі ў забеспячэнні жыллём інвалідаў і пенсіянераў, ветэранаў працы, сем'яў з нізкімі даходамі.

Вярхоўнаму Савету нельга не выказаць свае адносіны і да праблем нарастаючага рабочага руху. Мы падтрымліваем яго, бо ён выступае за гарантыю самастойнасці калектываў у распараджэнні сродкамі вытворчасці і вынікамі працы, за справядлівую аплату выпускаемай прадукцыі і магчымасці ...

Рабочыя маюць права выступаць з патрабаваннямі, калі прымаюцца рашэнні, якія ўшчамляюць іх інтарэсы. Аднак адначасова такія рашэнні дабіваюцца ў рамках закона.

Але калі рабочы рух выкарыстоўваецца для задавальнення палітычных амбіцый некаторых асоб, калі ён лічыцца з разбуральнымі вынікамі забастовак, мы не можам гэта ні зразумець, ні прыняць і будзем патрабаваць ад кампетэнтных органаў адпаведнага рэагавання і прымянення сілы закона.

Мы павінны кансалідаваць здаровыя сілы грамадства на выхад з крызісу. Адна з задач заключаецца ў захаванні і абнаўленні нашай саюзнай дзяржавы, у пераадоленні палітычнага, эканамічнага і духоўнага крызісу.

Пара нам усім зразумець, што рай у асобна ўзятым рэгіёне або рэспубліцы пабудаваць немагчыма. Выйсці з цяперашняга тупіка мы можам толькі разам. Наша рэспубліка мае на сваёй тэрыторыі заводы, якія забяспечваюцца амаль ва ўсім кампанентамі з-за яе межаў. У сумеснай заяве кіраўнікоў дзевяці рэспублік дакладна вызначаны шляхі канструктыўнага супрацоўніцтва.

Працоўныя нам пішуць, што яны не інтэрэсуюцца мерамі сёння, мы не можам забываць аб тым, што ім і тут наступным годам ... жыццё. Таму трэба прадугледзець тыя сферы чалавечай дзейнасці, якія працуюць на перспектыву. Ні ў якай меры не павінны адставаць ад рынку ані адукацыя, ахова здароўя і іншыя галіны. Давайце разам будзем шукаць адказ на гэтыя і шэраг іншых жыццёва важных пытанняў.

Паважаныя народныя дэпутаты!

Напружаная атмасфера ў грамадстве патрабуе больш сур'ёзнага ўзроўню павагі адзін да аднаго. Нормы дэпутацкай этыкі абавязваюць не паддавацца эмоцыям, выконваць правілы цывілізаванай палемікі.

Неабходна з разуменнем адказнасці перад нашым народам разглядзець усю суму пытанняў, унесеных у парадак дня чацвёртай сесіі. Амаль усе яны звязаны з перабудовай народагаспадарчага комплексу, крызіснай эканамічнай і палітычнай сферы жыцця рэспублікі.

Напружанай работы запатрабуе ад усіх дэпутатаў абмеркаванне праектаў законаў. Нам трэба настроіцца на канструктыўную работу.

Хачу яшчэ раз падкрэсліць, што Вярхоўны Савет выходзіць і будзе выходзіць з неабходнасці ўсталявання дыктатуры закона. Толькі такім шляхам можна дабіцца парадку ў грамадстве, яго палітычнай стабільнасці.

Галоўнае для нас — паўней улічваць інтарэсы працоўных, дбаць пра іх матэрыяльную базу, забяспечваць развіццё дэмакратыі, рэалізацыю інтэлектуальных і фізічных здольнасцей, правоў і свабод кожнай асобы.

Дзякуй за ўвагу.

Ураду патрэбна стабільнасць. А нам?

МІНСК. У Савеце Міністраў БССР адбылася прэс-канферэнцыя старшыні Дзяржкамплана рэспублікі С. Лінга і міністра ўнутраных спраў У. Ягорава.

Першы даў кароткую інфармацыю па свежэйшай пастанове Савета Міністраў Беларускай ССР «Аб дадатковых мерах па сацыяльнай абароне пенсіянераў, інвалідаў і іншых груп насельніцтва рэспублікі». У сувязі з гэтым С. Лінг заўважыў, што распрацоўка гэтай пастановы вялася даўно і незалежна ад патрабаванняў баставаўшых рабочых. Усяго на мэты сацыяльнай абароны працоўных плануецца выдаткаваць звыш мільярда рублёў. Значную частку гэтага возьме на сябе сама Беларусь, а астатняе прыйдзецца раскашэліцца саюзнаму бюджэту. І тут пазіцыя Урада рэспублікі адназначная: дабівацца рашэння Масквой сваіх пазіцый наконт кампенсацый і заработнай платы працоўных.

Праўда, адна папраўка. Урад гарантуе выкананне сваёй праграмы ў тым выпадку, калі ў грамадстве будзе панаваць стабільнасць. 120 мільёнаў рублёў — так ацэньваюцца страты народнай гаспадаркі рэспублікі ад прайшоўшых забастовак. Згадзіцеся, лічба прымушае думаць і рабіць адпаведныя вывады. І не толькі нашаму ўраду.

Што датычыцца тлумачэнняў міністра УС БССР У. Ягорава наконт забойства інспектара Варанаўскага раённага аддзела ўнутраных спраў капітана міліцыі А. Фінся, то яны ў асноўным паўтаралі тое, што наша газета паведаміла яшчэ ўчора. Новыя падрабязнасці: забойцы капітана затрыманы. Гэта супрацоўнік дэпартамента аховы краю Літвы А. Стайкіс, жыхар г. Вільнюса. Створана спецыяльная ўрадавая камісія па расследаванню інцыдэнтаў на таможні, куды ўвайшлі намеснік міністра ўнутраных спраў рэспублікі, начальнік УКДБ па Гродзенскай вобласці, іншыя. Камісія актыўна працуе з адпаведнымі органамі Літоўскай рэспублікі. Палітычную афарбоўку таму, што адбылося, надаваць рана. Абстаноўка на граніцы двух рэспублік спакойная, хоць і спалены невядомымі дзве таможныя будкі дэпартамента аховы краю Літвы.

«Неабходнасць захавання таможнага рэжыму з нашага боку застаецца, — падкрэсліў У. Ягораў.—Зусім нядаўна ў Літву спрабавалі правесці два трактары, укладзеных на тэрыторыі МТЗ (гэта асобная размова), і 50 каляровых тэлевізараў. Увогуле з дапамогай нашай таможні сарвана спроба вывезці з рэспублікі тавараў народнага спажывання на 6 мільёнаў рублёў».

А. КОКТЫШ.

Экспарту развязваем рукі

Прама з раніцы, як толькі газеты з праектам Дзяржаўнай праграмы стабілізацыі эканомікі і сацыяльнай абароны насельніцтва рэспублікі паявіліся ў кіёсках і папалі да падпісчыка, у рэдакцыі пачуліся сярдзітыя званкі. Кіраўнікі прадпрыемстваў і арганізацый не без падстаў убачылі ўшчамленне сваіх інтарэсаў у наступным палажэнні праекта: «Для вырашэння найбольш важных праблем развіцця аграпрамысловага комплексу стварыць на перыяд пераходу да рынку адзіны валютны фонд аграпрамысловага комплексу з прыцягненнем не менш як 10 працэнтаў інвалютных сродкаў прамысловых прадпрыемстваў і арганізацый, размешчаных на тэрыторыі рэспублікі».

За растлумачэннямі карэспандэнт БЕЛТА звярнуўся да старшыні Дзяржкамітэта БССР па знешніх эканамічных сувязях Уладзіміра РАДКЕВІЧА.

— Добра разумею неспакой кіраўнікоў працоўных калектываў, у якіх з зусім мізэрнага запасу валюты, што застаецца ў іх распараджэнні, хочуць яшчэ штосьці забраць, — сказаў Уладзімір Валяр'янавіч. — І тут жа спяшаюся іх супакоіць: дадаткова ў прадпрыемстваў і арганізацый нічога забірацца не будзе, а 10 працэнтаў на развіццё аграрнага сектара пойдуць з тых сродкаў, якія яны пералічваюць у саюзна-рэспубліканскі валютны фонд. Распрацоўшчыкі праграмы дапусцілі прамашку, не ўдакладніўшы гэту важную акалічнасць.

І калі ўжо мы гаворым аб валюце, не без задавальнення хачу паведаміць, што 16 мая на нарадзе ў прэм'ер-міністра В. Паўлава дасягнута дагаворанасць аб прадастаўленні рэспублікам права ліцэнзавання сваёй прадукцыі. Нагадаю, што да апошняга часу ліцэнзію на экспарт любога тавару выдавалі толькі цэнтральныя ведамствы, і каб атрымаць яе нам, трэба было затраціць шмат працы і часу. Цяпер, паўтараю, гэтыя функцыі перададзены рэспубліцы, а калі канкрэтна, то нашаму камітэту.

Мы чакаем ад гэтага нова-ўвядзення рэзкага павелічэння экспарту прадукцыі беларускіх прадпрыемстваў. І хоць дараванае нам права абстаўлена некаторымі істотнымі агаворкамі, скажам, традыцыйна экспартныя тавары мы зможам вывозіць толькі пры ўмове выканання планаў вытворчасці і зацверджаных цэнтрам заданняў, экспартных паставак і, вядома, у адпаведнасці з устаноўленымі квотамі, усё ж, думаецца, можна разлічваць на значны прырост экспарту з рэспублікі. Я лічу, што важкі ўклад павінны ўнесці сумесныя прадпрыемствы, колькасць якіх расце і адначасова павялічваюцца аб'ёмы выпускаемай імі прадукцыі, а таксама кааператывы, калгасы і саўгасы, навуковыя ўстановы, ВНУ.

Наш камітэт рыхтуе цяпер пералік тавараў, якія будуць ліцэнзавацца намі, і гэты спіс, відавочна, уключыць больш 100 назваў прадукцыі, вырабляемай практычна ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі рэспублікі.

Словам, нармальныя ўмовы для плённага развіцця знешнеэканамічнай дзейнасці прадпрыемстваў і арганізацый паступова ствараюцца, і мы разлічваем на актыўны ўдзел у ёй кожнага працоўнага калектыву. Будзем памятаць, што гэта адзін з найбольш эфектыўных і цывілізаваных шляхоў пераадолення крызісных сітуацый.

Адрыятыка чакае дзяцей

Сусветна вядомая славенская фірма «Смелт» прапанавала Беларусі свае паслугі па ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай катастрофы. У горадзе Гомелі спецыялісты фірмы ўзводзяць дыспансер з гематалагічным аддзяленнем па перасадцы касцявога мозгу.

А зусім нядаўна на імя Старшыні Савета Міністраў БССР В. Ф. Кебіча ад генеральнага дырэктара Йожэ Жагар прыйшла тэлеграма: «Смелт» запрашае 20 дзяцей з раёнаў Беларусі, што пацярпелі ад радыяцыі, правесці адпачынак на Адрыятыцы. Запрашэнне з удзячнасцю прынята.

А. ЗАЙКОЎСКІ. (БЕЛТА).

Хакей

МІНЧАНЕ ЗАСТАЮЦЦА У ВЫШЭЙШАЙ ЛІЗЕ

Пленум Федэрацыі хакея Савецкага Саюза, які адбыўся ў канцы мінулага тыдня, вырашыў: чэмпіянат краіны сярод каманд вышэйшай лігі пройдзе па новай сістэме. Па-першае, расшыраны састаў лігі: цяпер у ёй будуць выступаць 16 каманд. Гэта — «Дынама» (Масква), «Спартак», «Крылы Саветаў», ЦСКА, «Хімік», «Дынама» (Рыга), «Сокал», «Тарпеда» (Ніжні Ноўгарад), «Тарпеда» (Усць-Каменагорск), «Тарпеда» (Яраслаўль), чатыры калектывы, якія заваявалі гэта права ў пераходным турніры, — «Лада» (Тальяці), «Аўтамабіліст» (Свярдлоўск), «Трактар» (Чэлябінск), «Іціль» (Казань), а таксама омскі «Авангард» і мінскае «Дынама», якія занялі ў тым турніры пятае і шостае месцы.

Што ж, чуткі, што хадзілі сярод спецыялістаў і аматараў спорту, пацвердзіліся: вышэйшая ліга расшырана. Мінчанам пашанцавала? Так, і вельмі моцна. Шкада толькі, што паспяшаўся дынамаўскі калектыў развітацца з настаўнікам хакеістаў — Уладзімірам Крыкуновым...

Формула чэмпіяната СССР 1991—1992 гадоў наступная: спачатку каманды згуляюць паміж сабой, а потым у сілу ўступіць сістэма з выбыццём... Зноў камусьці пашанцуе, а камусьці — не.

А. НЕСЦЕРАЎ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

22 мая

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Вурацкія ўзоры». Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне — школе. Выяўленчае мастацтва. 4 клас. Віды і жанры выяўленчага мастацтва.
9.20. Ліра.
11.20. «Нас сустракае дзіцячы сад». Дак. фільм.
11.35. «І. Унгурану: прашу слова».
11.45. «Чэхаўская вясна ў Ялце». Старонкі тэатральнага фестывалю.
13.15. Весткі.
16.30. «Рыжы, сумленны, закаханы». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
17.45. «Новая казка». Мультфільм.
18.00. «Вольніца». Дак. фільм.
18.25. Колькі каштуе будучыня. Падлеткі і эканамічная рэформа. Перадача з Гродна.
18.55. Наш каментарый. У сваёй хаце гаспадар.
19.00. Панарама.
19.30. «Амарочка». Дак. фільм.
19.45. Шануйце песні свае. Музычная праграма.
20.45. Калыханка.
21.00. В. А. Моцарт. «Каранацыйная меса».
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Дзелавы кур'ер.
9.20. «Бывай, шпана замаскварэцкая...» Мастацкі фільм.
11.00. «Ранішняя песенька». Мультфільм.
11.15. Дзіцячы музычны клуб.
12.00. ТСН.
12.15. Канцэрт Вялікага сімфанічнага аркестра Дзяржтэлерадыё СССР.
13.10. «Дом на абочыне». Аб пансіянаце для адзінокіх старых.
15.00. ТСН.
15.15. «Фатаграфія на памяць». Мастацкі фільм.
16.25. Свет захопленых. Дамком (дамашні клуб звычайных майстроў).
16.40. Фільмы для дзяцей «Лопух», «Зазірні ў дзяцінства».
17.20. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
18.20. Хвіліны паэзіі. А. Пшанічны.
18.30. Чалавек і закон. Прававы відэаканал.
19.45. «Дзямідавы». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
21.00. Час.
21.45. «Дзямідавы». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
23.00. Песня-91.
23.55. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

17.00. Дзённік з'езда.
17.15. «Візітная картка». Сустрэча з кіраўнікамі прадпрыемстваў Ленінграда.
18.25. «Багач... бядняк». Ці адбудзецца рэферэндум аб нацыяналізацыі ўласнасці КПСС.
18.45. «Санітар з-за «бугра».
19.00. Канцэрт гітарыста Масіма Гасбароні (Італія).
20.00. Весткі.
20.15. Дабранач, малышы!
20.30. «Эскадрон». Аб праблемах прызыву ў армію.
20.50. Выступленне ансамбля «Днястране».
21.00. Час (з сурдаперакладам).

Праграма тэлебачання Расіі

21.45. На IV З'ездзе народных дэпутатаў РСФСР. У перапынку **(23.00)**—Весткі.
23.45. На сесіі Вярхоўнага Савета СССР.

23 мая

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Сонечны дожджык», «Сігдэны». Фільмы-канцэрты.
9.20. «Няскончаная вячэра». Мастацкі фільм. 1-я і 2-я серыі.
11.35. «Лабунмэдэну — зямля вагулаў». Дак. фільм.
12.10. «Тут ён быў шчаслівы». Аб жыцці А. Д. Сахарава ў закрытым горадзе «Арзамас-16».
13.15. Весткі.
13.35. Іграе Н. Труль (фартэпіяна).
14.15. Рытмічная гімнастыка.
16.30. «Рыжы, сумленны, закаханы». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
17.40. «Цудоўныя лекі», «Ну і ну, рыба размаўляе!» Мультфільмы.
18.00. Дак. фільмы «Сібірскія адрасы яе песень». «Музыка на ўсё жыццё».
18.55. Зачытайце маё пісьмо...
19.00. Панарама.
19.30. «Вясёлкавае шкло». Дак. фільм.
19.45. Аспекты. Праграма для працаўнікоў сельскай гаспадаркі.
20.30. Тыдзень беларускага ўрада. Служба інфармацыі Савета Міністраў БССР паведамляе.
20.45. Калыханка.
21.00. «Жавароначкі, прыляціце...» Фільм-канцэрт.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.00. Паводле зводак МУС СССР.
9.20. «Хто прылашчыць коніка». Дак. фільм.
9.45. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
10.45. «Дзямідавы». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
12.00. ТСН.
12.15. «Дзямідавы». Мастацкі фільм. 2-я серыя.
13.30. «Школа без нумара». Дак. фільм.
15.00. ТСН.
15.15. «Загад». Мастацкі фільм. 1-я серыя.
16.20. Свет захопленых. «Увага! Здымаю».
16.35. Творы П. І. Чайкоўскага. Саліст Я. Кісін (фартэпіяна).
17.20. Мультфільмы «Казкі для вялікіх і маленькіх», «Упушчаная Галактыка».
17.45. «Заір: погляд з блізкай адлегласці».
18.30. Мерыдыян.
18.45. ...Да 16 і старэйшым.
19.25. «Праверка на дарогах». Мастацкі фільм.
21.00. Час.
21.45. Паводле зводак МУС СССР.
22.00. «Чыстае неба». Мастацкі фільм.
23.45. Творы І. Гайдна ў выкананні М. Плятнёва.
0.30. ТСН.

Другая агульнасаюзная праграма

17.00. Дзённік з'езда.
17.15. «АЭС без эмоцый». Ці быць атамнай энергетыцы?
18.00. Грані. Мастацка-публіцыстычная праграма.
19.00. Маленькі канцэрт.
19.15. Чалавек. Зямля. Сусвет.
20.00. Весткі.
20.15. Дабранач, малышы!
20.30. Канцэрт аркестра сімфанічнай і эстраднай музыкі.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.45. На IV З'ездзе народных дэпутатаў РСФСР. У перапынку **(23.00)**—Весткі.

Як абараніць спажыўца

Кожны з нас, незалежна ад сваёй дзейнасці, з'яўляецца спажыўцом, набывае тавары, перажывае з-за іх адсутнасці ў гандлі, сутыкаецца з нявырашальнымі, на першы погляд, праблемамі па абмену пакупкі і інш. Змяніць існуючую сітуацыю, дабіцца павышэння якасці тавараў і паслуг можна толькі агульнымі намаганнямі ўсіх спажыўцоў.

Аб тым, як гэта зрабіць, і ішла гаворка на пасяджэнні Каардынацыйнага савета Федэрацыі таварыстваў спажыўцоў СССР, якая адбылася днямі ў Мінску. Яго ўдзельнікі гаварылі не толькі аб сваіх першых кроках па развіццю масавага спажывецкага руху ў краіне, але і прынялі шэраг канкрэтных рашэнняў па ўзаемадзеянню таварыстваў спажыўцоў і прадпрымальніцкіх арганізацый краіны, адзначылі неабходнасць стварэння дзяржаўнай службы па абароне правоў спажыўцоў, зацвердзілі асноўныя напрамкі сваёй дзейнасці на бліжэйшыя два гады.

На пасяджэнні падведзены папярэднія вынікі кампаніі па абароне правоў пасажыраў, утвораны рабочыя калегіі Каардынацыйнага савета ФТС СССР. У Мінску, у прыватнасці, будзе пастаянна працаваць калегія па эканоміцы, якую ўзначальвае старшыня Беларускага таварыства спажыўцоў У. Карагін.

М. БАЖКО, член праўлення Таварыства спажыўцоў БССР, кар. «Звязды».

СВЯТА Ў ЯЛЦЕ

З Ялтай, з гасціннай крымскай зямлёй развіталіся ўдзельнікі Дзён беларускай культуры, што праходзілі тут. Яны сталі пачаткам урачыстасцей, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння класіка нацыянальнай культуры Беларусі Максіма Багдановіча.

Паэт некалькі разоў прыязджаў у Ялту. Тут правёў ён апошнія месяцы свайго кароткага, як імгненне, жыцця і на гэтай зямлі знайшоў апошні прытулак.

З чарнаморскага ўзбярэжжа свята пяройдзе ў Мінск, тут у бліжэйшыя дні адкрыецца міжнародны сімпозіум беларусістаў, таксама прысвечаны аб'яўленаму ЮНЕСКО Году Багдановіча.

ЗАБАСТОЎКА І ЗАКОН

ЗАДУМВАЮЧЫСЯ над падзеямі красавіка, я, як работнік пракуратуры, вольна або міжволі ацэньваў прайшоўшыя на прадпрыемствах рэспублікі забастовачныя акцыі з пункту гледжання дзеючага заканадаўства. Пры гэтым прыходзілася пастаянна сутыкацца з недасканаласцю нашага заканадаўства, якое пакідае без прававога рэгулявання цэлыя блокі грамадскіх адносін. Але нягледзячы на гэта, я ніяк не магу згадзіцца з бытуючай думкай, што раз парадак правядзення забастовак з палітычнымі патрабаваннямі Законам не прадугледжаны, то яны могуць ажыццяўляцца наогул без абмежавання якімі-небудзь прававымі рамкамі. Гэта ў корані няправільна.

Сапраўды, дзеючым заканадаўствам, у прыватнасці Законам СССР ад 09.10.89 г. «Аб парадку вырашэння калектыўных працоўных спрэчак, (канфліктаў)», урэгуляваны толькі парадак правядзення забастовак, звязаных з выстаўленнем працоўнымі калектывамі патрабаванняў эканамічнага і сацыяльнага характару да адміністрацыі прадпрыемстваў і галіновых органаў кіравання. Але з улікам таго, што правядзенне палітычных стачак закранае ў выніку і інтарэсы кожнага члена працоўнага калектыву, асобныя палажэнні названага Закона ў поўнай меры неабходна прымяняць і да забастовачных акцый з палітычнымі патрабаваннямі.

Возьмем хоць бы такое пытанне, як аб'яўленне забастоўкі. Наўрад ці можна згадзіцца, што рашэнне аб прыпыненні работы прадпрыемства можа прыняць стачачны камітэт самастойна, не атрымаўшы на гэта згоду працоўнага калектыву. Таму тут у поўнай меры прымянімы патрабаванні арт. 7 Закона СССР ад 09.10.89 г. «Аб парадку вырашэння калектыўных працоўных спрэчак (канфліктаў)», які прадугледжвае, што рашэнне аб правядзенні забастоўкі лічыцца прынятым, калі за яго прагаласавала не менш $^2/_3$ членаў данага калектыву або дэлегатаў канферэнцыі.

У поўнай меры неабходна кіравацца і палажэннямі арт. 11 гэтага Закона, які забараняе правядзенне забастовак, калі гэта стварае пагрозу жыццю і здароўю людзей, а таксама на прадпрыемствах і ў арганізацыях чыгуначнага і гарадскога грамадскага транспарту, грамадзянскай авіяцыі, сувязі, энергетыкі, абаронных галін (у падраздзяленнях, непасрэдна занятых вытворчасцю прадукцыі абароннага прызначэння), у дзяржаўных органах, на прадпрыемствах і ў арганізацыях, на якія ўскладзена выкананне задач па забеспячэнню абараназдольнасці, правапарадку і бяспекі краіны, у бесперапынна дзеючых вытворчасцях, прыпыненне якіх звязана з цяжкімі і небяспечнымі вынікамі. Акрамя гэтага, згодна з арт. 12 вышэйназванага Закона не дапускаюцца і забастоўкі, звязаныя з выстаўленнем патрабаванняў аб насільным звяржэнні або змяненні савецкага дзяржаўнага і грамадскага ладу, а таксама патрабаванняў, якія выклікаюць парушэнні нацыянальнага і расавага раўнапраўя.

Сёння неабходна ўлічваць і Указ Прэзідэнта СССР ад 16.05.91 г. «Аб неадкладных мерах па забеспячэнню стабільнай работы базавых галін народнай гаспадаркі», якім на 1991 г. дадаткова забаронена правядзенне забастовак на прадпрыемствах вугальнай, нафтавай, газавай, хімічнай і нафтаперапрацоўчай прамысловасці, металургіі.

Зыходзячы з выкладзенага, удзел у забастоўцы, якая законам не дапускаецца або праводзіцца без дазволу працоўнага калектыву, прынятага ва ўстаноўленым парадку, можа разглядацца, як парушэнне працоўнай дысцыпліны з прымяненнем мер уздзеяння ў адпаведнасці з працоўным заканадаўствам. Не падлягае аплаце і час удзелу ў палітычнай забастоўцы. Работнікам, якія не прымалі ўдзел у забастоўцы, але ў сувязі з ёй не мелі магчымасці выконваць сваю работу, выплачваецца заработная плата ў размеры, прадугледжаным для аплаты прастою не па віне работніка (арт. 94 КЗАП БССР), г. зн. не ніжэй $^2/_3$ тарыфнай стаўкі.

Аднак трэба мець на ўвазе, што работнікі прадпрыемстваў, якія прымалі ўдзел у забастоўках у пачатку красавіка г. г., не могуць быць адміністрацыяй звольнены з работы або падвергнуты іншым мерам уздзеяння, прымяненне якіх дапускаецца толькі са згоды прафсаюзных камітэтаў, паколькі з улікам справядлівасці патрабаванняў працоўных, выстаўленых у сувязі з непрадуманым падыходам да правядзення рэформы цэн, Прэзідыумам Савета федэрацыі прафсаюзаў Беларусі 12.04.91 г. прынята Пастанова аб недапушчальнасці прыцягнення да адказнасці работнікаў, якія прымалі ўдзел у выступленнях супраць зніжэння ўзроўню жыцця.

У органы пракуратуры паступае нямала запытаў аб прававой ацэнцы законнасці стварэння саміх стачачных камітэтаў. Спецыяльных нарматыўных актаў па гэтаму пытанню няма. Разам з тым і тут прымяняльны рад норм дзеючага заканадаўства.

Так, стварэнне стачачных камітэтаў на прадпрыемствах і ў арганізацыях па сутнасці з'яўляецца ўтварэннем новых грамадскіх фарміраванняў працоўных калектываў. Натуральна, што і створаны яны павінны быць у адпаведнасці з Законам СССР ад 17.06.83 г. «Аб працоўных калектывах і павышэнні іх ролі ў кіраванні прадпрыемствамі, установамі, арганізацыямі» на агульным сходзе або канферэнцыі працоўнага калектыву. Згодна з артыкуламі 20 і 21 данага Закона рашэнне працоўнага калектыву аб стварэнні стачачнага камітэта будзе правамоцным, калі ў сходзе прыняло ўдзел больш палавіны агульнай колькасці членаў калектыву (не менш $^2/_3$ дэлегатаў канферэнцыі) і за стварэнне стачкома пададзена большасць галасоў дэлегатаў, якія прысутнічалі на сходзе (канферэнцыі).

Калі гаварыць аб дзейнасці стачачных камітэтаў за межамі свайго прадпрыемства і аб стварэнні тэрытарыяльных стачкомаў, то тут у наяўнасці ўтварэнне новага грамадскага масавага руху, які павінен кіравацца патрабаваннямі Закона СССР ад 09.10.90 г. «Аб грамадскіх аб'яднаннях». Аднак трэба канстатаваць, што гэты новы грамадскі рух пачаў сваю дзейнасць з парушэння дзеючага заканадаўства, Мінскім гарадскім стачачным камітэтам поўнасцю ігнаруецца «Палажэнне аб парадку арганізацыі і правядзення сходаў, мітынгаў, вулічных шэсцяў і дэманстрацый», зацверджанае Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ад 04.04.88 г. Правёўшы рад мітынгаў у красавіку, плануючы такія ж акцыі на май, стачком нават не палічыў неабходным афіцыяльна паведаміць аб гэтым органам улады, не гаворачы ўжо аб тым, што не звярнуўся ў выканком Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў, як гэта належыць, з заявай аб прадастаўленні месца і вызначэнні часу правядзення масавага мерапрыемства.

Больш таго, стачачным камітэтам груба парушаецца патрабаванне арт. 5 Закона СССР ад 09.10.90 г. «Аб грамадскіх аб'яднаннях», які забараняе ўмяшанне грамадскіх арганізацый у дзейнасць дзяржаўных органаў. Ніхто не можа забараніць якому-небудзь грамадскаму руху або арганізацыі выказваць свае прапановы і заўвагі па рабоце Вярхоўнага Савета рэспублікі і яго Прэзідыума, але калі гэтыя прапановы навязваюцца пад пагрозай спынення прадпрыемстваў, гэта проста-такі самавольства і няўвага да законна выбранага вышэйшага органа дзяржаўнай улады.

У сувязі з гэтымі парушэннямі Закона пракурорам г. Мінска зроблена гарадскому стачачнаму камітэту пісьмовае папярэджанне аб неабходнасці прывядзення іх дзейнасці ў адпаведнасць з дзеючым заканадаўствам або аб яе спыненні. І вельмі б хацелася, каб з гэтага папярэджання, вынесенага ў адпаведнасці з арт. 21 Закона СССР ад 09.10.90 г. «Аб грамадскіх аб'яднаннях», былі зроблены правільныя вывады. Бо пры прадаўжэнні парушэння Закона органы пракуратуры вымушаны будуць згодна з арт. 22 вышэйназванага Закона звярнуцца ў суд з прадстаўленнем аб спыненні дзейнасці стачкома.

Гаворачы аб стачачным руху ў рэспубліцы, нельга абысці маўчаннем узнікшую праблему з патрабаваннямі аб выдварэнні парткомаў з тэрыторыі прадпрыемстваў. Хачу спыніцца на ёй не столькі таму, што крыўдна, калі партыйныя камітэты выкарыстоўваюцца ў якасці громаадвода для абурэння людзей непрадуманай палітыкай вышэйшых органаў улады краіны і пераўтвораны ў заложнікаў палітычнага проціборства, колькі таму, што ў наяўнасці стварэнне небяспечнага прэцэдэнта проціпраўнага ўмяшання ў дзейнасць грамадскай арганізацыі. Бо не выключана, што са змяненнем палітычнай абстаноўкі ў ролі камітэтаў КПБ і ЛКСМБ акажуцца іншыя палітычныя партыі і рухі. І тады ўжо ў пошуках шляху абыходу Закона за прыкладамі далёка хадзіць не прыйдзецца. Закон жа павінен быць адзіным для ўсіх і выконвацца незалежна ад той або іншай палітычнай сітуацыі.

Таму хачу абгрунтаваць сваё сцвярджэнне аб неправамернасці патрабаванняў аб вывядзенні партыйных і іншых грамадскіх арганізацый з тэрыторыі прадпрыемстваў.

Калі зыходзіць з Закона СССР ад 09.10.90 г. «Аб грамадскіх аб'яднаннях», то самі стачачныя камітэты таксама адносяцца да грамадскіх арганізацый і, выстаўляючы такія патрабаванні, незаконна ўмешваюцца ў дзейнасць іншых грамадскіх арганізацый. Але патрабаванні аб выдварэнні партыйных і іншых грамадскіх арганізацый могуць быць выстаўлены і непасрэдна самімі працоўнымі калектывамі. Як быць тут? Перш за ўсё неабходна зыходзіць з таго, што такое рашэнне не мае юрыдычнай сілы, таму што працоўны калектыў таксама не мае паўнамоцтваў на ўмяшанне ў дзейнасць грамадскіх арганізацый.

Гэтыя рашэнні не могуць разглядацца як абавязковыя для адміністрацыі прадпрыемстваў, таму што згодна з артыкулам 21 Закона СССР ад 17.06.83 г. «Аб працоўных калектывах і павышэнні іх ролі ў кіраванні прадпрыемствамі, установамі, арганізацыямі» абавязковымі з'яўляюцца толькі рашэнні, прынятыя працоўнымі калектывамі ў адпаведнасці з іх паўнамоцтвамі і дзеючым заканадаўствам. Рашэнні ж аб выдварэнні партыйных і іншых грамадскіх арганізацый з тэрыторыі прадпрыемстваў з'яўляюцца не толькі ўмяшаннем у іх дзейнасць, але і супярэчаць арт. 49 Канстытуцыі БССР і арт. 51 Канстытуцыі СССР, згодна з якімі грамадскім арганізацыям гарантуюцца ўмовы для паспяховага выканання імі сваіх статутных задач. Акрамя гэтага, арт. 5 Закона СССР ад 09.10.90 г. «Аб грамадскіх аб'яднаннях» прадугледжвае, што пытанні, якія закранаюць інтарэсы грамадскіх аб'яднанняў, вырашаюцца дзяржаўнымі органамі і гаспадарчымі арганізацыямі з удзелам або па ўзгадненню з адпаведнымі грамадскімі аб'яднаннямі.

Разам з тым, з улікам патрабаванняў арт. 5 вышэйназванага Закона, які прадугледжвае ажыццяўленне дзейнасці палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў за кошт уласных сродкаў, камітэтам КПБ, ЛКСМБ і іншых грамадскіх арганізацый неабходна ва ўстаноўленым Грамадзянскім кодэксам БССР парадку аформіць адпаведныя дагаворы найму займаемых імі памяшканняў. Такое патрабаванне не можа быць прад'яўлена толькі да прафсаюзных арганізацый, якія згодна з арт. 21 Закона СССР ад 10.12.90 г. «Аб прафесіянальных саюзах, правах і гарантыях іх дзейнасці» карыстаюцца правам на бясплатнае забеспячэнне іх абсталяванымі памяшканнямі, неабходнымі для іх дзейнасці.

Магу дапусціць, што дадзенае мною растлумачэнне можа многім не спадабацца. Тым больш, што ў сродках масавай інфармацыі ўжо з'яўляліся публікацыі і выступленні іншых юрыстаў, якія даюць тым жа праблемам іншую прававую трактоўку. Але давайце гаварыць прама, нельга дзеля палітычных інтарэсаў аднабакова трактаваць закон, ссылаючыся на адны яго нормы і забываючы іншыя. Закон ёсць Закон і павінен выконвацца незалежна ад таго, падабаецца ён камусьці ці не.

М. КУПРЫЯНАЎ, начальнік упраўлення пракуратуры БССР.

НАДВОР'Е

22 мая

Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 4.57, 21.16, 16.19;
Віцебск — 4.40, 21,12, 16.32;
Магілёў — 4.46, 21.05 , 16.19;
Гомель — 4.49, 20.56, 16.07;
Гродна — 5.12, 21.31, 16.19;
Брэст — 5.21, 21.23, 16.02.

СЁННЯ ЎДЗЕНЬ НА БОЛЬШАЙ ЧАСТЦЫ ТЭРЫТОРЫІ ЧАКАЮЦЦА ДАЖДЖЫ. ТЭМПЕРАТУРА ПАВЕТРА Ў МІНСКУ, МАГІЛЁВЕ, ВІЦЕБСКУ — 13—15, ГРОДНА — 14—16, БРЭСЦЕ І ГОМЕЛІ — 15—17 ГРАДУСАЎ.

У НАСТУПНЫЯ ДВОЕ СУТАК ВОБЛАЧНАЕ З ПРАЯСНЕННЯМІ НАДВОР'Е, ЧАСАМ ДАЖДЖЫ. ТЭМПЕРАТУРА ПАВЕТРА ЎНАЧЫ 2—7, УДЗЕНЬ — 8—13 ГРАДУСАЎ ЦЯПЛА.

Л. САНКЕВІЧ, інжынер-сіноптык.

Удакладненне

У афіцыяльнай табліцы 75-га тыражу выйгрышаў Дзяржаўнай унутранай пазыкі 1982 года няясна чытаюцца некаторыя нумары серый і нумары аблігацый.

Пасля серыі 203368 трэба чытаць: серыя 204754 нумар 1—100 выйгрыш 500 рублёў.
Пасля серыі 224683 трэба чытаць: серыя 225052 нумар 1—100 выйгрыш 500 рублёў.
Пасля серыі 260030 трэба чытаць: серыя 260883 нумар 088 выйгрыш 1000 рублёў.
Пасля серыі 282808 трэба чытаць: серыя 283032 № 072, серыя 283631 № 070, серыя 285627 № 062, серыя 286482 № 039, серыя 286734 № 045, серыя 287333 № 009, серыя 287790 № 089, серыя 287842 № 100, серыя 287997 № 022, серыя 288685 № 041, серыя 289446 № 016.
Пасля серыі 293017 трэба чытаць: серыя 293560 № 1—100 выйгрыш 500 рублёў.
Пасля серыі 297986 трэба чытаць: серыя 298030 № 085 выйгрыш 2500 рублёў.

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

НАШ АДРАС

220041, гор. Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52; 32-41-92, рэкламы і аб'яў — 32-35-91, навін — 32-60-13.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні неабавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Тыраж 102.822.
Індэкс 63850.
Зак. № 97.

Выходзіць 250 разоў на год.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12